Туркистон бир, ватан бир

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

ТУРКИСТОН

1993 йил 19 август • Пайшанба • № 96 (14124 ترکستان TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

МАРМАРДАН ЯСАЛГАН БУ ТАХТ МУБОРАК!

АМИР ТЕМУР ХИЁБОНИДАН РЕПОРТАЖ

Бу хиёбон қалбимга ниҳоятда яқин. Унинг ҳар бир гўшаси ширин ва орзиқтирувчи хотиралар уйғотади. Илк бор 1962 йил ёзида қадам қўйган эдим: раҳматли отам пойтахтга томошага олиб келган эди. Ўшанда хиёбон ёнидаги курантлар жаранги, баҳайбат чинорлар, ораста гулзорлар, майдон ўртасида салобат тўкиб турган «халқлар отаси»нинг ҳайкали мени ҳайратга солган. Қишлоқ манзараларига ўрганган кўзимга буларнинг бари эртаклар оламидек бўлиб туюлган эди. Орадан бир йил ўтгач, тақдир мени яна шу ерга етаклаб келди. Мактабни тугаллаб, университетнинг филология факультетига ўқишга кирдим. Дорилфунун хиёбон четидаги қадимий гимназия биносида жойлашган, имтиҳонга ҳозирлик ташвишлари, ёр-у дўстлар билан қувноқ суҳбатлар шу боғда кечарди.

Кейинроқ боғ тарихи билан яхшироқ танишдим. Бу тарихнинг ўзи бир достон экан. Ўтган аср охирида у шаҳарнинг Оврупо қисми маркази сифатида бунёд этилган. Хиёбон атрофидаги кўпгина бинолар ва кўчаларга ҳам ўша пайтда асос солинган. Бу ерда ярмаркалар, кўргазмалар, оврўполик зодагонлар учун оммавий сайиллар ўтказиб турилган. Октябрь инқилобидан кейин хиёбон митинглар, намойишлар ўтказиладиган майдонга айланди. Боғдаги асрий дарахтлар жуда кўп воқеаларга гувоҳ. Уларнинг тепасидан қанча-қанча тўфонлар, даҳшатли шамоллар елиб ўтмади! Бу шамоллар не-не ҳайкалларни, номларни ҳам ўзи билан олиб кетди.

Шу кунларда бу ер улкан қурилиш майдони. Юзлаб одам эрта-ю кеч тиним билмай ишламоқда. Хиёбонгина эмас, унинг атрофи ҳам кўркам қиёфа касб этяпти, йўлакларга янги тўшама ва асфальт ётқизиляпти. Гулзорлар ва ариқчалар тартибга келтириляпти. Албатта хиёбоннинг кўрки Амир Темур ҳайкали бўлади.

Ишнинг боришини кузатаман. Электрчилар Темурийлар даври дубулғаларини эслатувчи ёриткичлар ўрнатишяпти. Усталар шу ернинг ўзида мармарни бўлаклаб, ҳайкал атрофини безамоқдалар. Асфальт ётқизаётганларга йўл-йўриқ кўрсатиб турган киши ёнига бордим. У «Ўзавтойўл» давлат акционерлик концернига қарашли ихтисослашган йўл бирлашмасининг бош муҳандис ўринбосари Т. Йўлдошев экан. Ундан ишнинг бориши ҳақида сўрадим.

— Иш суръати жуда зўр, — деди у. — Энг янги механизмлар ишлатиляпти. Сифат қаттиқ назорат остида. Бир неча кундан кейин барча ишни туғаллаймиз. Биздан ташқари бу ерда шаҳар ободонлаштириш бош бошқармаси, шаҳар ёритиш тармоқлари идораси, Тошкент метро қурилиш тресли ишчилари меҳнат қилишяпти. Ҳамма ўзига тегишли юмушни сидқидилдан бажаряпти.

— Бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас, — дейди суҳбатимизга қўшилган «Ўзавтойўл» концерни бош муҳандиси Н. Эшонхўжаев. — Қилган ишимиз авлодларга мерос бўлиб қолиши керак. Чунки хиёбон энди шаҳримизнинг марказий сайилгоҳларидан бирига айланади.

Хиёбондан чиқар эканман, кўнглимга беихтиёр шундай сатрлар қуюлиб келди:

Соғиниб яшадик
сизни, бобожон,
Сиғиниб яшадик
сизга, бобожон,
Қадамингиз қутлуғ
бизга, бобожон,
Мармардан ясалган
бу тахт муборак!
Истиқлол қуёши
сочмоқда зиё,
Бахтимизни қутлар
дўст-ёру ошно,
Кундан-кун яшнайди
ясанар зебо —
Сиз бағрига қайтган
пойтахт муборак!

Носир МУҲАММАД,
ЎзА мухбири.

ТАРАДДУД

Ўзбекистон мустақиллигининг икки йиллиги байрами арафасида Жиззах вилоятида ҳам хайрли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, Жиззах шаҳрида 4 та шарқона услубда қурилган чойхона, бир қанча савдо дўконлари фойдаланишга топширилди. 10 километр йўлга асфальт ётқизилди. Шаҳарнинг «Кўтарма», «Ўратепалик», «Жиззахлик» маҳаллаларида ҳам савдо ва маиший хизмат кўрсатиш шохобчалари қурилмоқда.

И. ЖЎРАЕВ.

Самарқандга Россиядан бир гуруҳ сайёҳлар келди. Меҳмонлар шаҳардаги табаррук қадамжолар, тарихий-меъморчилик обидалари, гўзал ва хушманзара гўшаларни томоша қилишди. Ҳавас қиларли жойи шундаки, улар бу меҳмондорчилик учун ҳеч қандай маблағ сарфламайди. Москвалик беш нафар сайёҳ ўн кун давомида Бухоро, Хива, Тошкентда ҳам шундай илтифотдан баҳраманд бўлади.

БЕПУЛ САЁҲАТ

Йўлланмалар нархи осмонга чиққан бир пайтда улар қандай қилиб шундай имкониятга эга бўлди деган савол туғилиши табиий. Гап шундаки, ўтган йили Ўзбекистон Республикасининг Россиядаги элчихонаси «Вечерняя Москва» газетаси таҳририяти билан ҳамкорликда «Сиз Ўзбекистонни биласизми?» танлов-бошқотирмасини ўтказган эди. Беш нафар москвалик ана шу мусобақада ғолиб чиқиб, республикамиз ҳаёти билан танишиш шарафига муяссар бўлди.

Ҳ. ШУКУРОВ.

«Ҳақиқат» жамоа хўжалиги Иштиҳон туманидаги энг ёш хўжаликлардан бири. Хўжалик пахтакорлари 426 гектар майдонга уруғ қадашган эди. Тинимсиз меҳнату, ишлов беришлардан сўнг айни вақтда ҳар бир туп ғўзада 9—10 тадан бўлиқ кўсак кўриш мумкин. Улар мустақиллигимизнинг икки йиллиги нишонланаётган йилда 1300 тонна «оқ олтин» ҳосили кўтаришни ният қилиб қўйишган.

СУРАТДА: **илғор бригада бошлиғи Нормурод Исматов.**

Т. НОРҚУЛОВ сурати.

Истиқлол — иқболимиз

«Ситора» — байрамга

Бухородаги «Ситора» халқ ҳаваскорлар киностудияси аъзолари «Бухорои шариф» номли янги фильмни тугатдилар. Халқ ижодиёти ва маданий-маърифий муассасалар вилоят илмий-услубий маркази қошида ишлаб турган бу студия ўзининг янги маҳсулотини республикамиз мустақиллигининг икки йиллик байрамига туҳфа тариқасида тайёрлади.

Бухоро буюк олимлар ва мутафаккирлар ватанидир. Абу Али ибн Сино, Рудакий, Баҳоуддин Нақшбанд, Имом Бухорий сингари алломалар номини бутун дунё билади. Улар қолдирган илмий ва маънавий мерос халқимизнинг улуғлигини, унинг истеъдоди ва юксак имкониятларини башар аҳлига кўз-кўз қилган. Ҳаваскор киночиларнинг мазкур иши шаҳаримиз тарихига оид мана шу нодир маълумотлардан ташқари, бугунги кунда олиб борилаётган ишлар ҳақида ҳам ҳикоя қилади.

Фильм шу йил кузда Аргентинада бўлиб ўтадиган ҳаваскорлар фильмларининг халқаро фестивалида кўрсатилади. «Ситора» студиясининг бошқа бир неча фильмлари ҳам нуфузли фестивалларда иштирок этган ҳамда совринлар билан тақдирланган эди.

Студиянинг бадиий раҳбари, асли касби ўқитувчилик бўлган Шавкат Болтаев студия атрофига ҳар хил касбдаги, аммо, санъатни севадиган кишиларни жипслаштира олди. Уларнинг ижодий ҳамкорлиги туфайли яратилган бадиий ва ҳужжатли фильмлар мутахассисларнинг юқори баҳосига сазовор бўлмоқда.

Шавкат Болтаевнинг фикрича, ҳаваскорлар профессионал киночилар билан ёнма-ён ишлаб, бу санъатнинг кўп сирларини эгалладилар. Мана шундай ҳамкорлик натижасида «Кино усталари шаҳри» фильмини ишлаш фикри туғилган эди. Бу фильм 1986 йилда бўлиб ўтган ҳаваскорлар фильмларининг республика кўрик-танловида иккинчи ўринни эгаллади. Студиянинг қадимий шаҳарнинг тарихий ва маданий обидаларини асраш муаммоларига бағишланган «Асрлар нидоси» фильми ҳам юксак маҳорат самараси бўлгани учун 1989 йилдаги республика кўрик-танловида учинчи ўринни эгаллаган. Бу истеъдодли жамоанинг ҳар бир янги асарида она юртга меҳр уфуриб туради.

«Ситора» фото ҳаваскорларни ҳам бирлаштирган. Ҳаваскор сураткашлар ишлаган 40 дан ортиқ сурат Тошкентга — республика мустақиллигининг икки йиллигига бағишланган кўргазмага қўйиш учун юборилди.

Ҳозир «Ситора»нинг ижодий жамоаси яна иккита муҳим сана: Баҳовуддин Нақшбанд таваллудининг 675 йиллиги ҳамда Бухорои шарифнинг 2500 йиллигини муносиб кутиб олиш борасида ижодий изланиш билан банд. Улар бу муқаддас тўйларга ҳам арзигулик тўёна билан келишига ишончимиз комил.

И. ГРЕБЕНЮК,
ЎзА мухбири.

ЁШЛАРНИНГ УЗ ЖАМҒАРМАСИ БЎЛАДИ

Яқинда Деҳқонобод тумани ёшларининг маҳаллий ҳокимият, хўжаликлар, корхона, ташкилот ва муассасалар раҳбарлари билан учрашуви бўлиб ўтди. Йиғилганлар туман аҳолисининг ўн беш фоизини ташкил қиладиган Ёшлар Иттифоқи аъзоларининг фаолияти, ютуқ ва камчиликларини муҳокама қилишди.

Ушбу кечада республика радиоси муҳаррири, ёш шоир Сафар Оллоёрнинг иқтидорли ёшларни тўплаб «Деҳқонобод ижодиёти» номли тўгарак ташкил этиш, уларнинг фаолиятини шакллантириш ва тобора ривожлантириш ниятида ёшлар жамғармаси ташкил этиш ҳақида таклиф киритди. Ушбу таклиф йиғилиш иштирокчилари томонидан қўллаб-қувватланди. Эндиликда ана шу муҳим ва аҳамиятли тадбирни амалга ошириш учун изчил ишлар олиб борилаяпти.

Ўйлаймизки, янги тузилаётган ёшлар жамғармасига моддий кўмак берадиган ташкилотлар, корхоналар ва хўжаликлар сони янада кўпаяди. Зеро, муҳтарам юртбошимиз айтганидай, бугунги ёшларимиз келажак авлод учун бунёд этаётган муҳташам биномизнинг мустаҳкам пойдеворидир.

«САВДОГАР» БИР ЁШГА ТЎЛДИ

Мустақил Ўзбекистонимизда бозор иқтисодининг фаол тарғиботчиси бўлишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган «Савдогар» газетаси бир ёшга тўлди. Унинг илк сони 20 минг нусхада чоп этилган эди. Ўтган қисқа муддат ичида муштарийлар сони қарийб уч бараварга ошди. Бу ҳафталик ўзига хос йўлни танлаб олаётганидан далолат бериб турибди.

«Туркистон»чилар «Савдогар» таҳририятини бир ёшга тўлган куни билан қизғин қутлайди ва муштарийларни янада мазмунан бой мақолалар билан хушнуд этади, деган ишонч билдиради.

ЯНГИ МУТАХАССИСЛИКЛАР

Самарқанд Давлат дорилфунуни янги ўқув йилидан яна уч ихтисослик бўйича мутахассис тайёрлай бошлайди. Ўқув юртида журналистика, экология ҳамда музей иши, тарихий ва маданий ёдгорликларни асраш бўлимлари очилди.

Тест синовида омади чопган йигит ва қизлар 1 сентябрь — Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришган куннинг икки йиллигида илк бор янги мутахассисликлар бўйича ўқишга киришадилар.

МУЗЕЙДА ЯНГИ КЎРГАЗМА

Ўзбекистон истиқлолининг икки йиллиги байрами шарафига Сурхондарё вилоят ўлкашунослик музейида «Менинг «Ўзбекистоним» деб аталган кўргазма очилди. Унда намойиш этилаётган ўрта асрларга оид сопол, шиша идишлар, аёлларнинг тақинчоқлари, заргарлик ҳамда зардўзлик буюмлари, чавандозлар кийимлари томошабинлар диққатини тортмоқда.

ТАНЛОВ АСОСИДА

Оқтошда иқтидорли болалардан 52 нафари танлов асосида шаҳардаги 10-ўрта мактабда ташкил этилган гимназияга қабул қилинди. Уларга биринчи ва иккинчи синфларда инглиз тили ўргатилади. Унда компьютерлардан фойдаланилади. 8-ва 9-синф маълумотига эга бўлганлар танлов ғолиблари эса мазкур мактабнинг кимё, биология, физика, математика, тил, адабиёт ва журналистика, иқтисод ва ҳуқуқшуносликни пухта ўргатадиган махсус лицейда таҳсил оладиган бўлди. Уларга шаҳар миқёсида ўтказиладиган махсус танловдан муваффақиятли ўтган ўқитувчилар дарс беради.

ЙИЛИГА 500 ДОНА АККУМУЛЯТОР

Жиззах шаҳар ҳокимлиги иқтисодий муаммоларни ҳал этишга, айниқса, аҳолининг халқ истеъмоли молларига талабини қондиришга катта эътибор беряпти. Вилоят саноатчилари яқинда англиялик ишбилармонлар билан иқтисодий ҳамкорлик тўғрисида шартнома тузди.

Шунга мувофиқ бу мамлакатнинг «Хлорайд» фирмаси Жиззах аккумулятор заводи билан ҳамкорликда йилига 500 дона қўрғошинли аккумулятор ишлаб чиқаради.

Ўзбекистон—Ватаним маним

Мамлакат дарвозалари мустаҳкам бўлса...

ИҚТИСОДИЙ ФАРОВОНЛИК ВА МАЪНАВИЙ КАМОЛОТ МАНЗИЛИГА ТЕЗРОҚ ЕТИБ БОРАМИЗ, ДЕЙДИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ БОЖХОНА ҚЎМИТАСИНИНГ РАИСИ ГЕНЕРАЛ УРАЙИМЖОН АБДУҒАНИЕВ

Байроқ, туғро, армия каби божхона ҳам давлат мустақиллигининг белгиси бўлиб, мана шу юрт эгаси эканимизни тасдиқлайди. Ўзбекистон Давлат божхона қўмитасининг раиси билан суҳбатимиз ана шу мавзуга бағишланди.

— Мустақил давлатимизнинг мустақил божхонаси ташкил топганига икки йил тўляпти. Ўзбекистон истиқлолга эришиши биланоқ мазкур хизматнинг тузилгани бежиз эмас эди. Шундай экан, божхона, унинг тарихи, бугуни ва эртаси ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Ҳозир божхона деганда кўпчилик республикамиздан ғайриқонуний равишда ташқарига олиб кетилаётган мол-маҳсулотларни ушлаб қоладиган идорани тушунади. Аслида бу божхонага юклатилган вазифанинг бир қисми, холос. Бу ҳам — вақтинчалик. Эрта-индин бозорга тўлиқ ўтилиб, пештахталаримизда озиқ-овқату, саноат моллари мўл-кўл бўлгандан сўнг бундай ортиқча ташвишларга ҳам ҳожат қолмайди. Шунда, биз эҳтиёжимиздан ортиқча мол ва маҳсулотларни сотиш учун чет мамлакатлардан харидор излайдиган бўламиз. Шундай кунлар узоқ эмас. Юзлаб қўшма корхоналар, турли фирма ва ширкатлар ҳозирдаёқ маҳсулот бера бошлади. Президентимиз Ислом Каримов Швейцарияда «Фонд форуми» йиғилишида айтганидек, 1995 йилга бориб биз нефть ишлаб чиқаришда эҳтиёжимизни қондириб, ортиқчасини четга сота бошлаймиз. Нефть бугун олтиндан ҳам қимматроқ бойлик. Олтин ва пахтамизнинг қадри жаҳонга машҳур, табиий газдан кам жойимиз йўқ, мева-чеваларимизни қайта ишлашни йўлга қўйиб олсак — шунинг ўзи оламжаҳон валюта деган гап. Хўш, шунча бойлиги бор давлат халқининг эртанги куни фаровон бўлишига шак-шубҳа бўлиши мумкинми?!

Афсуски, янги жамият, янги тузумга, бозор иқтисодиётига ўтилаётган ҳозирги пайтда вақтинча тақчилликдан фойдаланиб, бойлик орттириш, сариқ чақа эвазига Ватаннинг миллиардлаб сўмлик бойлигини четга сотиб юборишга уринаётган диёнатсиз кимсалар ҳам йўқ эмас. Таассуфки, бундай кимсалар орасида катта-катта лавозимни эгаллаб турганлар ҳам учрайди.

Бугунги кундаги асосий вазифамиз ягона давлат бож сиёсатини ўтказиш, республиканинг иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш, қурол-яроғ, ўқ-дори, портловчи ва наркотик моддалар контрабандасига қарши кураш самарадорлигини ошириш, шунингдек, тақиқланган буюмларнинг қонунга хилоф равишда олиб келиниши ҳамда моддий ва маданий бойликлар олиб чиқиб кетилишининг олдини олиш, белгиланган тартибда бож йиғиш, солиқ ва бошқа йиғимларни республика бюджетига вақтида ўтказиб туришдан иборат.

Божхона барча даврларда, масалан, Темур даврида ҳам мавжуд бўлган. «Бож» сўзи арабча бўлиб, ўлпон, солиқ тўлаш маъносини билдиради. Мамлакатлардан мамлакатларга, бир вилоятдан бошқасига ўтилаётганда, шаҳар ва қишлоқлар бозорларида савдогарлар бож тўлаган. Бизда божхона хизмати чор Россияси Ўрта Осиёни босиб олганидан то 1991 йил сентябригача марказ ихтиёрида бўлиб, республикага бир чақалик фойда келтирмаган.

— Божхона қандай иқтисодий наф келтирмоқда!

— Шу йилнинг биринчи ярмидагина 11 миллиард сўмлик бож тўлови қайд этилди, шундан 5 миллиард сўмдан ортиғи давлат бюджетига тушди. Мусодара қилинган моддий бойликлар 2 миллиард 20 миллион сўмликни ташкил этди. Яқин келажакда асосий ишимиз давлат ғазнасига бож тўловлари туширишдан иборат бўлиб қолади. Бу ўринда ҳозир айрим ривожланган мамлакатларда божхона давлат бюджетининг 20-30 фоиз даромадини бераётганини эсласак, қўмитамизнинг мустақил Ватанимиз учун аҳамияти нақадар катта эканини ҳис этамиз.

Бироқ собиқ совет республикаларининг кўпчилигида иқтисодий инқироз ҳукм сураётган бугунги кунда республикамизнинг ички истеъмол бозорини ҳимоя қилиш, мол ва моддий бойликлар ташиб кетилишининг олдини олиш осон кечмаяпти. Бир ярим йил мобайнида 28,5 мингта ана шундай қонунбузарлик қайд этилди, яъни олиб кетилаётган мол ва маҳсулотлар ушлаб қолинди. 23 мингдан ортиқ қонунбузар маъмурий жавобгарликка тортилди, шундан 1200 нафари, минг афсуски, тузуккина лавозимдаги кишилардир. Масалан, шу йил Ленинобод вилоятидаги «Ленинобод» давлат хўжалиги бош муҳандиси Ш. Ашуров 11 июлда «73—55 ЛБМ» номерли «ГАЗ—53» машинасида 4 тоннадан ортиқ бензинни Сирдарёдан Тожикистонга олиб кетаётганида ушланди. Текширишлардан маълум бўлишича, у «Ховос» темирйўл станцияси ёнилғи омбори мастери Г. Вафиев билан ҳар литри 60 сўмдан, жами 3 миллион 600 минг сўмлик ёнилғи сотиб олиш тўғрисида келишиб олган. Шунча ёнилғини цистернада Тожикистонга жўнатилган ҳужжати йўқлиги учун маҳсулотни Ховосга қайтаришган, бу ердан эса автомашиналарда ташиб олишга қарор қилинган.

(Давоми 2-бетда).

Шарҳловчи минбари

ДУНЁНИ ЎЗГАРТГАН УЧ КУН

Тарих саҳифасига битилган 1991 йилнинг 19—21 август кунларини ҳар ким ҳар хил эслайди.

Дунёнинг турфа қитъалари ва мамлакатларида бир зумда давлат тўнтариши қилишга ва мавжуд тузумларни ўзгартиришга қодир баҳайбат, бақувват ва нуфузли салтанатда «путч» бўлишининг ўзиёқ ачинарли, ўринсиз, кулгили, айни чоғда табиий бир ҳолат эди.

Ҳозирги пайтда асосан аламзада сиёсатдонлар, ҳуқуқшунослар ва ҳатто айрим оддий одамлар «ГКЧП» бўлмаганда янги иттифоқ шартномаси вақтида имзоланган, мамлакатда демократик жараёнлар бошбошдоқликка айланмаган, қон тўкилаётган ўлкаларда фожиалар тугатилган, Болтиқбўйи мамлакатларида асосан славянларга мансуб одамлар маданиятсиз тоифа сифатида камситилмаган, қисқаси дунёдаги залворли мавқеимиз сақланиб қолинган бўлар эди, дея афсус-надомат чекмоқдалар. Бугунги кундаги иқтисодий қийинчиликларни ҳам ГКЧПга тақаб, қўлини пахса қилувчи сиёсатдонлар оз эмас.

Сиёсий шарҳловчи ҳар доим бирор воқеани таҳлил этаркан, айрим тахминлар ва фаразларни илгари суриш ҳуқуқига эга бўлади. Хўш, 19—21 август кунлари «путч» бўлмаганда ва демократик ваъдалар берган Борис Ельциннинг мавқеи бу қадар кучайиб кетмаганда, қисқаси, янги Иттифоқ тузиш тўғрисидаги шартнома имзоланганида нима бўларди? Шуни очиқ эътироф этиш керакки, бошқача кўринишдаги ва ўзгача моҳиятдаги янги ГКЧП содир бўларди. Нега? Чунки Совет Иттифоқининг ўша пайтдаги раҳбари, унинг биринчи Президенти Михаил Горбачевнинг саъйи-ҳаракати билан бошланган қайта қуриш жараёни воқеа арафасида анча шалпайиб қолган, ҳукмрон партиянинг мавқеи ва имконияти чекланган, қисқа фурсатда бўлсада, одамлар сиёсий эркинликнинг ҳавосидан нафас олган эдилар. Ҳокимият учун курашаётган кучларга эса Михаил Горбачевни ҳокимиятдан четлаштириш керак эди. Бу иш ўша тарихий уч кунда рўёбга чиқмаган бўлсада, Беларусь ўрмонлари устамонлик билан амалга оширилди.

Ҳар нечук, дунёни титрата олмаган бўлса ҳам аҳли жаҳон асабини анча қақшатган уч кун — «путч» мағлубияти туфайли жаҳон сиёсий-жуғрофий харитасида кутилмаган, лекин мантиқий ўзгаришлар содир бўла бошлади. Иттифоқ тузишга мойил республикалар

(Давоми 3-бетда).

МАМЛАКАТ ДАРВОЗАЛАРИ МУСТАҲКАМ БЎЛСА...

(Боши 1-бетда).

Республика Мелиорация ва сув хўжалиги вазирлиги Наманган вилоят насос станциялари бошқармаси Уйчи ишлаб чиқариш участкасининг бошлиғи Р. Тоштанов бошлиқ бир гуруҳ ишчилар сув қувурлиши ишларини бир чеккага йиғиштириб қўйиб, мол савдосига киришиб кетишган экан. Улар Қирғизистонга 113 бош қўй-қўзи олиб кетаётганда ушланди.

«Самарқандсувқурилиш» трестига қарашли 16-дўкон мудираси Баҳромова 160 қоп гуручни қассоб З. Шодиевага кўтара пуллаган. Бу маҳсулот Тожикистонга олиб кетилаётганда ушлаб қолинди. Ҳозир аҳолига талон билан сотилаётган озиқ-овқат маҳсулотларини енг ичида гумдон қилаётган шундай савдо ходимлари, афсуски, кўп учрамоқда. Юқори идораларда уларнинг ҳомийлари топилаётгани эса янада афсусланарлидир. Масалан, «Жиззахшартномасавдо» ҳудудий бирлашмаси бош мутахассиси Толиб Мирзаев 1993 йил 10 июлда Андижон ёғ-мой комбинатидан олинган 19 минг 774 килограмм совуннинг ҳар донасини 50 сўмдан пуллаш мақсадида «МАЗ» автомашинасида Қозоғистоннинг Еттисой туманига келтириб, харидорлар ҳовлисига туширмоқчи бўлиб турганда Жиззах вилояти божхоначилари томонидан ушланди. Вилоят ҳокимлиги ҳузуридаги нархлаш комиссияси мусодара қилинган совунни халққа сотиш учун «Ўрда» акционерлик жамиятига топшириш ҳақида қарор чиқарган бўлишига қарамай, Жиззах шаҳар ҳокимлигининг хатига мувофиқ, маҳсулот «Жиззахшартномасавдо»га, яъни қонунбузарликда қўлга тушганларга қайтариб берилган.

— Контрабандага қарши кураш божхонанинг муҳим вазифаларидан бири, дедингиз...

— Худди шундай. Турли қурол-яроғ, портловчи ва наркотик моддалар, қимматбаҳо металлар, тарихий ва маданий қимматга эга бўлган буюмларнинг мамлакатга келтирилиши ва олиб кетилишига қарши аёвсиз кураш ходимларимизнинг асосий вазифасидир. 1992 ва 1993 йилнинг биринчи ярмида божхона қоидалари 919 марта бузилгани, 298 марта контрабанда йўли билан турли ашёларни ташиб кетишга уриниш ҳолатлари аниқланди. Ўзбекистон жиноят мажмуасининг тегишли бандига мувофиқ 162 жиноий иш қўзғатилди. 700 миллион сўмликдан ортиқ валюта, заргарлик буюмлари, қимматбаҳо металл ва бошқа моддий бойликлар мусодара қилинди. Жиноятчилардан 29 та турли ўқотар қурол, 13 та совуқ қурол, 2 минг 756 дона ўқдори тортиб олинди. Гиёҳванд моддаларни сақлаш ва жўнатиш бўйича 85 ҳолат аниқланиб, жами 15,5 тоннадан ортиқ наркотик модда ушлаб қолинди. Шунча заҳар-заққум белгиланган манзилга етиб борганида, ўнлаб одамларнинг ёстиғини қуритиши, соғлиғига жиддий зарар етказиши мумкин эди.

— Яқинда Президентимиз давлатлар ўртасида мол айрибошлаш, яъни бартер операцияларининг тартибга солиш тўғрисида фармон чиқарди. Бу фармоннинг божхона фаолияти учун аҳамияти ҳақида гапириб берсангиз.

— Биласизми, бу биз учун жуда муҳим ҳужжатлардан бири бўлди. Чунки бартер усули бизда иқтисодий муносабатларнинг ўзаро фойдали йўл-йўриғи эмас, балки айрим ҳолларда дардисар бир нарсага айланиб қолган эди. Буни қаранг: корхона, ташкилот ва хўжаликларда амалга оширилган мол айрибошлаш бўйича 336 ҳолат танлаб текширилганда, ҳужжатларга асосан республикамиздан 6 миллиард 729 миллион сўмлик мол ва маҳсулот четга олиб чиқиб кетилгану, бор-йўғи 2 миллиард 137 миллион сўмлик мол ва маҳсулот ҳамда пул келтирилган, холос. 4 миллиард 532 миллион сўмлик ёки бу бойликнинг 68 фоизи қани? 1993 йилда Андижон, Қашқадарё, Наманган, Жиззах, Сурхондарё вилоятларига 2 миллиард 601 миллион сўм қайтиб келмаган.

Энг ачинарлиси шуки, биз пахта толасини гилам, телевизор ва ҳатто сигаретга алмаштиришгача бориб етдик. Юқоридаги фармон мана шундай зараркунандачиликка чек қўяди.

— Жаноб генерал, кичик ва қўшма корхоналар республика иқтисодида муҳим ўрин эгаллайди. Бироқ беш қўл баробар эмас, деганларидек улар орасида ҳам...

— Дилимдаги гапни айтдингиз. Ташкил этилаётганда тоғ-тоғ олтин ваъда қилиб, корхона муҳри қўлига теккач, дастурда ваъда қилинган маҳсулот ўрнига республикамизда ишлаб чиқарилаётган ёки етиштирилаётган мол ва маҳсулотларни четга пуллаш билан шуғулланаётган қўшма корхоналар оз эмас. Бундай корхоналарнинг фаолияти Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги томонидан етарлича назорат қилинмаяпти. Гапим қуруқ бўлмасин: Тошкентдаги «Арлосар» деб аталмиш фирма директори Р. Абдураззоқов Туркманистонга «ГАЗ-66-11» маркали иккита янги машинани ғайриқонуний равишда жўнатаётганда Самарқанд вилоятида ушлаб қолинди. 11 миллион сўмлик бу машиналар мусодара қилинди, материаллар Булунғур туман прокуратурасига топширилди.

«Ўзавтотранс» концерни бўлинмаларига қарашли автомашиналардан айрим ҳолларда юкларни ғайриқонуний равишда четга олиб чиқиб кетишда фойдаланилаётгани етмагандек, концерн ҳузурида ташкил этилган «Ихтисоб ЛТД» номли масъулияти чекланган жамият қонунбузарликда мутлақо масъулияти чекланмаган бўлиб чиқди: Унинг «ишбилармон»лари темирйўл орқали 5 миллион сўмликдан ортиқ сабзавот консерваларини Екатеринбургга жўнатаётганда Самарқанд божхоначилари томонидан ушланди. Бунинг устига, «Ўроқ ва болға» ҳамда Қиндон консерва заводлари маҳсулотининг нархи анча пасайтириб сотиб олинган экан.

— Божхона қўмитаси олдида турган муаммолар ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз.

— Бугунги бозор иқтисодиётига ўтиш даврида муаммосиз идоранинг ўзи бўлмаса керак. Кадрлар бобида қийналяпмиз, уларни ўзимиз тайёрлаяпмиз. Чунки республикамизда ҳали божхоначи тайёрлайдиган ўқув юрти йўқ. Ана шундай институт очишимиз лозим. Божхона лабораторияси ташкил этиляпти, уни жиҳозлаш учун валюта керак. Учинчиси — божхона кодекси лойиҳаси Олий Кенгаш муҳокамасига киритилса, айни муддао бўлур эди. Чунки кодекс биз учун қонун, йўл-йўриқ, кундалик ҳатти-ҳаракатларимиз дастури сифатида жуда-жуда зарур. Ҳозир айрим ҳолларда эски қонун-қоидалар асосида ишлашга тўғри келаяпти. Республикамизда 42,5 минг километр чегара йўллари бор. Автомобиль йўлларида 140 та, темирйўл вокзалларида 39 та, аэропортларда 20 та ва дарёпортларида 2 та божхона пости бор. Шулардан 26 таси усти очиқ пост, 50 таси вагончаларда жойлашган. Буларни мен нолиб эмас, балки ходимларимиз қандай қийин шароитда иш олиб бораётганидан хабардор қилиш мақсадида айтаяпман.

— Газетхонларга тилагингиз!

— Саволингизга жавоб беришдан аввал «Правда» газетасининг шу йил 21 июль сонида чиққан «Шафтоли мавсуми» деган мақолани тилга олмоқчиман. Унда туғилган юрти — Россияга бориб, икки йил бошпана тополмай сарсон бўлиб яна Фарғонага қайтиб келган рус аёли номидан Президент Ислом Каримовга, унинг оқилона сиёсатига раҳмат айтилган. Буни айрим ғаламисларнинг Москванинг собиқ иттифоқ етакчи газетаси орқали уч-тўрт йил Ўзбекистонга нисбатан роса бузғунчилик ҳаракатини авж олдириб, қўлидан ҳеч иш келмагач, Президентимиз сиёсатига тан бериши деб тушундим мен. Энг муҳими — шу сиёсат туфайли юртимизда тинчлик, осойишталик, нисбатан тўкинлик. Тилагим — мана шу улкан неъматни қадрлайлик, буюк мақсад йўлида жипслашайлик.

Айтишларича, Темур давлатидан битта игна ҳам бесўроқ олиб кетилган эмас экан. Иншооллоҳ, бугун маълум маънода бобомиз Темур давлатию-тартибларига қайтмоқдамиз. Шундай кунларда беш бармоғини оғзига тиқаётган айрим кимсаларга инсоф, диёнат тилагим келади. Расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи васаллам мана шундай лутф қилган эканлар: «Динор ва дирҳамга ҳамда бахмал ва кимҳоб кийимларга ўзини қул қилганлар тубан тушиб, сендан тиланадилар. Агар берсанг — сендан рози, бермасанг, норози бўладилар... Одам боласи икки водий тўла мол-дунёси бўлса ҳам, мол-дунё тўла учинчи водийни орзу қилгайдир. Унинг қорнини фақат туфроқ тўлдира олғайдир. Тўймайдиган нафсдан асрагин».

Яна бир тилагим — ҳар бир фуқаромиз қалбида Ватан туйғуси, миллат ғурури уйғонса ва жўш урса. Шунда иқтисодий фаровонлик ҳам, маънавий камолот ҳам тезлашар эди.

Ҳ. ОЛИМЖОНОВ,
П. НИШОНОВ.
(ЎзА).

ЎЗ-ЎЗИНИ АНГЛАШ ЗИДДИЯТЛАРИ

Шундай экан «миллий мафкура» истиқлоли фақат айрим миллатнинг мафкураси деб тушуниш тўғри эмас, у муайян давлатнинг (жамиятнинг) мафкураси маъносида ҳам ишлатилиши мумкин экан.

Хўш, биз «миллий мафкура» истиқлолини қайси маънода ишлатаяпмиз? Ўзбек миллатининг миллий мафкураси маъносидами ёки Ўзбекистон деб аталмиш жамиятнинг мафкураси маъносидами?

Ижтимоий фикр тарихидан бир тушунча бир-бирига қарама-қарши бўлган мазмунни ифодалаган пайтда турли тушунмовчиликларни келтириб чиқарганлиги маълум. Бундай ҳол амалиёт, айниқса сиёсат билан боғлиқ бўлганда фожеий оқибатларни ҳам келтириб чиқарганлиги ва келтириб чиқариши мумкинлиги ҳам ҳеч кимга сир эмас.

Бизнингча, таҳлил этаётган масаламизда «миллий мафкура» тушунчаси **республика аҳолисининг мутлақ кўпчилигини ташкил этган, ўзининг мустақил давлатини шакллантираётган ўзбек миллатининг мафкураси маъносида** тўғри ва ўринли ишлатилмоқда.

Республика Президенти Олий Кенгашимизнинг ўн иккинчи сессиясида сўзлаган нутқида тўғри таъкидлаганидек «Миллий истиқлол мафкураси халқимизнинг азалий анъаналарига, удумларига, тилига, дилига, руҳиятига асосланиб, келажакка ишонч, меҳр-оқибат, инсоф, сабр-тоқат, адолат, маърифат туйғуларини онгимизга сингдириши лозим.

Шу билан бирга бу мафкура халқимизда, ўзининг қудрати ва ҳимоясига суянган ҳолда, умуминсоний қадриятларга асосланиб, жаҳон ҳамжамиятидаги мутараққий давлатлар орасида тенг ҳуқуқли ўлароқ муносиб ўрин эгаллашга доимий интилиш ҳиссини тарбияламоғи керак».

Шундай экан, бундай мафкура ватандошларимиз бўлган бошқа миллат вакилларига ҳурматсизликни билдирадими? Асло! **Меҳр-оқибат, инсоф, сабр-тоқат, адолат, маърифат** туйғуларини онгимизга сингдириши керак бўлган миллий истиқлол мафкураси истиқлолимизни мустаҳкамлаш йўлида фаол хизмат қилаётган ўзга миллатга мансуб юртдошларимизга нисбатан беписандона муносабат, кибру ҳаво ҳиссини шакллантириши мумкинми? Албатта, йўқ! Кўриниб турибдики, «миллий мафкура» тушунчасини ўзбекнинг миллий мафкураси маъносида тушунилиши, унинг кўп миллатли Ўзбекистон деб аталмиш жамиятнинг мафкураси маъносида тушунилишини асло инкор этмайди. Улар бир-бирига зид ҳам эмас. Аксинча, бири иккинчисини тўлдиради. «Миллий мафкура» тушунчаси миллий истиқлол мафкураси», «мустақил Ўзбекистоннинг миллий мафкураси» шаклларида ишлатилаётганлиги ҳам фикримизнинг далилидир. Зеро, Мустақиллик Ўзбекистонни ўз Она юрти деб билган рус тожик, қозоқ, қирғиз, татар, корейс учун ҳам бирдай қадрлидир.

Миллий мафкура ўз мазмуни ва йўналишига кўра қандай бўлмоғи лозим? Баъзилар таъкидлаётганидек у дунёвий (диний эмас) заминда бўлиши мумкинми? Бизнингча, мафкуранинг дунёвийлиги ҳақида гапириш унинг динийликка қарама-қарши эканлигини таъкидлаш билан барабардир. Зеро, ҳар қандай миллат аъзоларининг эътиқоди нуқтаи назаридан муайян бир динга ишонувчилар ва ҳеч бир динга эътиқод қилмайдиганлар, дунёвийлик принципларига амал қиладиганлар каби аниқ икки қатламга бўлиниши мумкин. Шундай экан савол туғилади: нега миллатнинг (жамиятнинг) маълум бир қисмининг қарашлари тизими миллий даражага кўтарилиши керак? Умуман, бундай мафкура миллий мафкура деб аталиши мумкинми? Масалага бу тартибда ёндашиш, бизнингча, юқорида таҳлил этилган Республика Конституциясининг 12-моддасига ҳам бутунлай зид бўлур эди.

Айрим собиқ совет республикаларида бўлгани каби Конституциямизга «дунёвий давлат» («светкое государство») тушунчасининг киритилмаганлиги ҳам фикримизнинг исботи бўла олади. Негаки, эътиқодлар хилма-хиллиги бирдан бир манбаи экан, халқ давлат ҳокимиятининг шароитида у дунёвий давлат бўлиши мумкин эмас. Демак, миллий мафкура ҳам дунёвий бўлиши мумкин эмас. У ўз мазмуни ва йўналишига кўра **фақат миллий** бўлиши мумкин!

Миллий мафкура ҳақидаги масаланинг яна бир томони унинг кўппартиявийлик системаси билан муносабатидир. Негаки, ҳар қандай партия маълум бир мафкуравий платформада туради ва уни амалга оширишга ҳаракат қилади. Шундай экан миллий мафкура ичида хилма-хиллик бўлиши мумкин экан-да, деган савол туғилиши табиий. Бизнингча хилма-хиллик бўлиши мумкин эмас. Хилма-хиллик бўлар экан у ҳолда миллат мафкураси ҳақида гапириш мумкин эмас. Ва бу ҳол кўппартиявийлик системасига ҳам, мафкуравий платформалар турфа хиллигига ҳам зид эмас. Нега? Аввало, ҳозирда мавжуд партияларнинг ҳар уччаласи ҳам ўз низомларида ўзларига шу масалаларни эмас, балки умуммиллий манфаатларни кўзлаб фаолият кўрсатишини таъкидлаганлигини кўрсатмоқ лозим. Бошқа томондан, ҳар учала партия ҳам ҳуқуқий давлатни шакллантириш ва ривожлантиришни, бозор муносабатлари ва демократия асосига қурилган ижтимоий-иқтисодий тузумни қарор топтиришни ўзининг асосий вазифаси деб тан олади. Демак, шаклланиб бораётган ижтимоий муносабатларини ривожлантиришнинг тактик йўлларидагина фарқ бўлиши мумкин, стратегияда эмас. Бундан миллий тараққиётни белгилаб берувчи ҳуқуқий, сиёсий, аҳлоқий ва қадриятлар тизими барча партиялар учун бирдай қадрли бўлмоғи лозим деган хулоса келиб чиқади.

Миллий мафкура ҳақида гап кетаётган экан, шу масала атрофида бўлаётган мунозараларда билдирилаётган яна бир мулоҳазага тўхталиб ўтмоқ лозим. У ҳам бўлса собиқ КПССда бўлгани каби мафкура масалалари билан шуғулланадиган ижтимоий [illegible] лавозимни жорий этиш ҳақидаги таклифдир.

Миллий мафкурани ишлаб чиқиш, уни ижтимоий онгнинг таркибий қисмига айлантириш борасида улкан ишларни амалга ошириш зарурлиги ҳам, ва энг муҳими бу соҳадаги ишлар доимий ва тадрижий характерда бўлишлиги ҳам, шубҳасиздир. Аммо бу юқоридаги каби лавозимни жорий этиш учун асос бўла олмайди. Бизнингча, миллат аъзоларининг воқеликка ва бир-бирларига, социал муаммоларга бўлган муносабати англанадиган ва баҳоланадиган, шунингдек шаклланиб бораётган ижтимоий муносабатларни мустаҳкамлаш ва ривожлантиришга қаратилган ижтимоий фаолиятининг мақсадларини ҳам ўз ичига оладиган қарашлар ва ғоялар системаси сифатида чиқадиган миллий мафкуранинг яратилиши жараёнига ҳам, келгусида унга оғишмай амал қилинишига ҳам фақат **миллат томонидан сайлаб қўйилган Президент** раҳбарлик қилмоғи лозим.

(Давоми. Боши ўтган сонларда).

Абдувоҳид ОЧИЛДИЕВ
ТошДД фалсафа факультети фалсафа кафедрасининг катта ўқитувчиси

ТУРКИСТОН ЭЛИНИНГ ШАЙХУЛ МАШОЙИҲИ

Султон Ул-Орифин унвонига сазовор бўлган бобокалонимиз Қул Ҳожа Аҳмад ибн Иброҳим Яссавийнинг дунёвий шуҳрати яна кўнгилларни мунаввар этмоқда. Яқинда Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги ташаббуси билан муборак ҳикматларида инсонларни тан ва руҳ озодлигига, поклигига, комилликка, етукликка даъват этган бул зотнинг руҳи покларига бағишлаб Алишер Навоий номидаги Давлат кутубхонасида китобхонлар конференцияси бўлиб ўтди.

Анжуман режиссёр Марат Азимов саҳналаштирган бадиий лавҳа билан очилди. Йиғилганлар халқ артисти Ёқуб Аҳмедов, Ўзбекистон халқ артистлари Теша Мўминов, Гулчеҳра Жамилова, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Муҳаммаджон Абдуқундузов, артист Рустам Каримовлар ижроси орқали Яссавий бобомиз яшаб ўтган давр ҳаёти билан танишдилар. Сўнгра Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Ориф, кутубхона директори Р. Алимов, Республика маънавий-маданий тарғибот маркази директори Т. Саксоновлар Туркистон элининг Шайхул машойихининг ижоди ва ҳаёти, адабий мероси ва унинг аҳамияти ҳақида гапиришди. Ҳикматлардан намуналар ўқиб беришди.

Анжуманда Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазири Э. Ҳайитбоев иштирок этди.

(Ўз мухбиримиз).

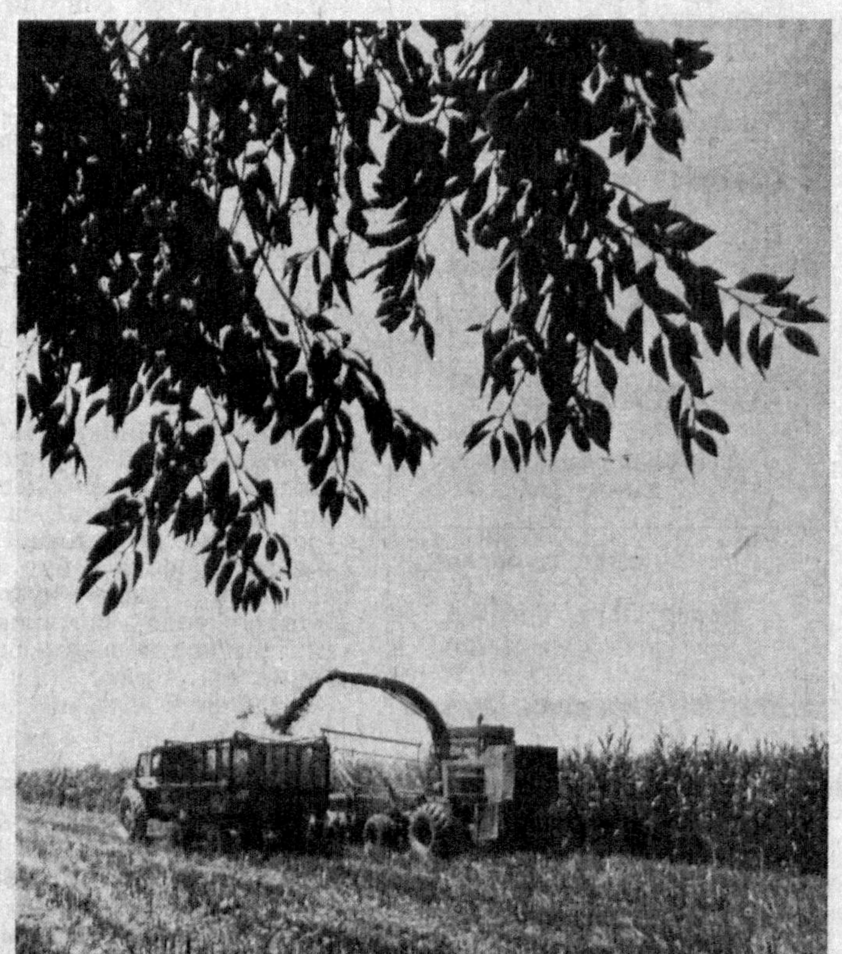

Қизириқ туманидаги «Гиламбоп» хўжалиги вилоятдаги йирик кўпқиррали жамоалардан бири. Жамоада 185 гектар майдонга дон учун, 360 гектарга эса силос учун маккажўхори экилган эди. Шу кунларда хўжалик далаларида силос учун маккажўхори ўрими қизғин бормоқда. Меҳнаткашлар чорва учун тўйимли озуқа бўлмиш силосдан 4,5 тоннани қишга тайёрлаб қўйишмоқчи. Шу мақсадда саккиз комбайн унум билан ишламоқда.

Дон учун етиштирилган маккажўхорини ўриб-йиғиш ҳам бошланди.

СУРАТЛАРДА: комбайнчи Жовли Тўраев ва бригадир Норқувват Сатторов; силос учун маккажўхори ўрими.

Суратчи: Й. ХЎЖАЕВ (ЎзА).

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

✦ **БАРНАУЛ** ўта хавфли ҳудуд деб эълон қилинди. Фавқулодда ҳолат бўйича ўлка комиссияси йиғилишида шундай қарорга келинди. Шаҳар магазинларидан бирида Сибир яраси — куйдирги юқумли касаллиги билан заҳарланган гўшт сотилгани бунга сабаб бўлди. Шу касаллик юққани шубҳа қилинган 71 киши касалхонага ётқизилди.

✦ **БЕЛАРУСНИНГ** 1985 йили Чернобиль ҳалокатидан зарар кўрган туманларида истиқомат қилувчи болаларнинг онкологик касаллик — қалқонсимон без ракига чалиниши ҳоллари ортиб бормоқда, деб хабар беради «Республика» газетаси. Чернобиль фожеасига қадар 10 йил ичида болаларда қалқонсимон без раки бор-йўғи 7 марта учраган бўлса, 1990 йилнинг ўзидагина 47, 1993 йилнинг биринчи ярим йиллигида 43 нафар гўдакда ана шу касаллик қайд қилинган.

✦ **РОССИЯДА** ҳам янги ўқув йилига тайёргарлик бораяпти. Челябинскда биринчи синфга бораётган ўқувчини кийинтириш учун 27500 сўм керак бўлар экан.

✦ **РОССИЯДА** ёш талаба олий ўқув юртига қабул қилинди. У Юлия Саитова бўлиб, эндигина саккиз ёшга қадам қўйган. Бу талантли қиз биринчи сентябрдан бошлаб Москва консерваториясида ўқий бошлайди.

✦ **МОСКВАДА** банклараро навбатдаги валюта савдо-сотиғи бўлиб ўтди. Унда бир АҚШ доллари 984 рубл 50 тийинга сотилди.

✦ **ГРУЗИЯ** раҳбари Э. Шеварднадзе расмий ташриф билан Туркманистонга келди. Бу ерда икки давлат бошлиғи муҳим ёнилғи — газ муаммосини муҳокама қилишмоқда. Чунки шу йилнинг етти ойи мобайнида Грузия Туркманистондан олган газнинг пули — 115 миллион АҚШ доллари ҳажмидаги қарзини тўламаганлиги учун зарур ёнилғини етказиб беришни тўхтатиб қўйилган эди.

Ўзаро музокаралар якунига қараганда муҳокамага қўйилган кўпгина масалалар ижобий ҳал этилган.

✦ **МОСКВА** мафиясининг «доҳий»ларидан бири Амиран Квантришвилини отиб ўлдиришди. У Ваганьковский қабристонига дафн этилди.

✦ **БИШКЕК** аэропортида Москвага учишга шайланаётган йўловчи қўлга олинган. Унинг ёнидан 97 миллион рубл чиққан.

Жумҳурият янгиликлари

● **ДЕНОВ ТУМАНИДАГИ** хўжалик бошқаруви ва жамоат ташкилотлари ободончилик ишлари учун 4,5 миллион сўм пул ажратди. Ҳашар йўли билан қишлоқ стадиони қурилди. Хўжаликнинг учта бўлимида яшовчи аҳоли ичимлик суви билан таъминланди.

● **ЗОМИНДАГИ** электромеханика заводи собиқ иттифоқ даврида авиация саноати учун ускуна ва эҳтиёт қисмлар ишлаб чиқарар эди. Мустақиллик шарофати туфайли корхонада халқ истеъмоли моллари ҳамда қишлоқ хўжалик машиналари эҳтиёт қисмлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

● **ҚАШҚАДАРЁДА** «Наврўз» хайрия жамғармасининг вилоят бўлими тузилди. Қарши шаҳрида бўлиб ўтган таъсис йиғилишида жамғарма ҳайъати аъзолари ва унинг раиси сайланди.

● **НАВОИЙ** вилоятида айрим касалликларга қарши «зардоб дори»ларнинг тақчилиги ва уларни сотиб олишга маблағ етишмаётгани тиббиёт ходимларини ташвишлантираётган эди.

Навоий кон-металлургия комбинати 5 миллион сўм, вилоят нефть маҳсулотлари корхонаси 3 миллион 600 минг сўм маблағ ажратди. Натижада Москва ва Уфа шаҳарларидан «зардоб дори»ларни олишга муваффақ бўлинди.

(ЎзА).

МУСОБАҚА ҲАЛИ КЕРАК

Ўзбекистон енгил саноат ходимлари касаба уюшмаси марказий қўмитаси меҳнат жамоаларида, корхоналар, тегишли санаторийлар, дам олиш уйлари ўртасида мусобақани ташкил этиш бўйича кенгайтирилган тадбирлар ишлаб чиқди. Шунга кўра, касаба уюшмаси ишининг илғорлар слётлари, мураббийлик ҳаракати, ишчи маҳорати танловлари каби шакллари тикланмоқда. Лекин, мақсад яқин ўтмишдагидан бошқачароқ, яъни қуруқ кўз-кўз қилиш, «ҳурмат тахтаси»нинг ярақлаб туриши эмас, балки, пешқадамлар тажрибасини чинакамига оммалаштириш, меҳнатни рағбатлантириш учун ғолибларни тақдирлашдан иборатдир.

«Ўзенгилсаноат» республика давлат ассоциацияси корхоналарида халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш йил бошидан бери ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 9 фоиздан зиёд ўсди. Бунда касаба уюшмаларининг ҳам хизмати бор, албатта. Пахта ва жундан калавалар, трикотаж ва тикув маҳсулотлари, гилам, ип, чинни идишлар ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш кўпайди. Тошкент тўқимачилик комбинати, Бухоро ва Андижон ип-газлама комбинатлари каби қатор етакчи корхоналарнинг техник жиҳатдан қайта жиҳозланиши, республиканинг турли вилоятларида янги корхоналар қурилиши ҳисобига ҳам тармоқнинг иқтисодий қуввати ўсиб бормоқда.

В. ДРАЧЕВ,
ЎзА мухбири.

Жиноят ва жазо

ЎҒРИЛИКНИНГ ОХИРИ ВОЙ!

Каттақўрғон туманига бир шикоят мактуби сабаб боргандим. Мактуб юзасидан туман ички ишлар бўлими бошлиғи, подполковник Қутбиддин Эргашев билан суҳбатлашишга тўғри келди. Қутбиддин Эргашев шикоят мактубида келтирилган далилларга нисбатан ўз муносабатини билдирди. Мактуб сабаб, туманда жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликка қарши олиб борилаётган ишлар билан қизиқдим.

— Тумандаги бугунги аҳвол ҳақида гапириб берсангиз?

— Сиз текширгани келган ўғирлик жиноят эмас, эски, кийилган нарсалар маълум сабабларга кўра ўғирланган. Мана, яқинда 7 минг сўм пул учун бир йигитни ўлдириб кетишган. Ҳозир ўша иш билан бандмиз. Бу уюштирилган жиноят деб ўйлаяпмиз.

— Очиқроқ гапириб бера оласизми?

— Ҳозир қидирув ишлари олиб борилаяпти. Қисқаси, 7 минг йўл кира ишлайман деган ширкатчи енгил машина ҳайдовчисининг ҳаёти ўлим билан тугади.

— Туманда кўпроқ қайси жиноят турлари кўпайган?

— Ўғрилик. Асосан озиқ-овқат, тирик молларни ўғирлаш кўпайиб бормоқда. Қаерда кўргандикки, шакар, товуқ, яна бошқа хил егуликлар ўғирланганини. Сабаби — қимматчилик. Шуниси ачинарлики, ўғирликларнинг асосий қисмини болалар қилишмоқда. Шу пайтгача болаларнинг сифатига эмас, сонига эътибор бериб келдик. Уларни яхши кийинтириш, едириш ҳақида ўйлаган эмасдик. Чунки озгина оладиган маош уларнинг эҳтиёжини қондиришга бемалол етарди. Бугунги кунда колхозчи қанча маош олади? Бу маош билан кетма-кет ейман, ичаман, кияман деб турган болаларининг қайси бирига етказади?

— Ўғирлик қилганларни жазолашда ҳеч раҳмингиз келадими?

— Ҳуқуқшуносларни бағритош бўлади, дейишади. Яқинда мол ўғриси деб икки нафар йигит қамалди. Бирининг беш боласи, бирининг хотини йўқ, тўрт боласи бор. Ишламайди. Иш тописholмаган. Рўзғор тебратиш учун шу ишга қўл уришган. Ишсизларга берилаётган нафақа менимча, етарли эмас. Уларнинг шароитини тушунсанг, қонунни бузган бўласан, қонун тарафдан чора кўрилса, уларнинг аҳволини кўрмаганликка киради.

— Бўлимларингизда жиноятчиликнинг олдини олиш учун имкониятлар яратилганми?

— Иқтисодий танглик бизларга ҳам ўз таъсирини кўрсатаяпти. Транспорт воситалари эскирган, ёқилғи кам. Ишлайман деганга баҳона бўлмаслиги керак. Лекин шароит ҳам бўлганда, натижалар яхши бўларди.

— Қайси ўғирликлар сизни кўпроқ қийнайди?

— Охирги пайтда велосипед ўғрилари кўпайди. Велосипеднинг нархини биласиз. Ўғирланганлари 7—10 минг атрофида, ота-оналар ишлайман, пул топиб болаларимизни боқамиз деб, уларнинг тарбиясига эътиборсизлик билан қарашаяпти.

— Очилмай қолаётган жиноятларнинг сабаби нимада? Улар қандай жиноятлар?

— Бунинг биттагина сабаби йўқ. Бунинг бир қанча сабаблари бор. Биринчидан, айрим милиция ходимларининг профессионал эмаслиги. Одамларнинг лоқайдлиги. Бўлмаса, бугунги кунда ҳам пулини кўрпа ичида, сандиқда асрайдими?

Яқинда бир фуқаронинг беш қоп ёнғоғини ўғирлаб кетишибди. Айб ўзида. Ёнғоқни уйидан беш юз метр наридаги эски оғилхонага қўйган. Эшиги беркилмас экан. Бу ўғри учун жуда қулай имконият-ку.

— Жиноятлар очилмаса ҳам тегишли кадрларга маош тўланаверадими?

— Бизларда ҳали чет эллардагидек эмас. Лекин жиноятни очган ходим мукофот пули, имконияти бўлса унвон билан тақдирланади.

— Ишни яхши йўлга қўйишнинг асосий сабаби нима билан боғлиқ деб ўйлайсиз?

— Тўғри танланган кадрлар билан. Милиция бошлиғидан тортиб оддий ходимгача бошқа туманлардан бўлиши керак. Бу соҳада ҳам барибир маҳаллийчилик бўлмасдан иложи йўқ. Бу ўз ўрнида олиб борилаётган ишларга ўз таъсирини кўрсатмасдан қолмайди.

Гули ЧЕҲРА,
«Туркистон»нинг ўз мухбири.
Суратчи: Зоир ХОЛ МИРЗО ўғли.

Барот БОЙҚОБИЛОВ

НАВОЙИНИНГ ВАТАНИ

БАШАРИЯТНИНГ бутун тарихи озодлик ва мустақилликка интилишдан иборат. Ҳар бир миллат ўз тарихига эга. У бошидан ёруғ ва қора кунларни ўтказган. Миллат бўлиш учун, энг аввало мустақил бўлиш зарур. Мустақил бўлмаган миллат «Занжирбанд шер»га ўхшайди. Шер эса занжирни барибир ўзади. Шундай кун келади — у албатта озод бўлади. Қарам миллат азоби — мустамлакачилик, озод миллат офтоби — мустақиллик. Миллат озод ва мустақил бўлиши учун унинг асл фарзандлари эркин фикр, мустақил тафаккур соҳиби бўлмоғи зарур. Алишер Навоий ҳазратлари айтганидек:

Олтин қафас ичра гар қизил гул бутса,
Булбулга тикондек ошён бўлмас эмиш.

Демак, олтин қафасдаги гулдан эркинликда ўсган тикан афзалдир.

Бизлар совет тузуми даврида «Олтин қафасда» яшадик. Аммо, совет мафкура сиёсати туфайли «Олтин қафас»ни озод ватан деб келдик. Чунки шундай демоққа мажбур эдик. Бўлмаса, у ёғи ўзингизга маълум...

Миллат миллат бўлиб қолиши учун у эркин ва озод ҳаёт кечириши зарур. Тобеликда кечган умр қулликдир. Совет тузуми — қулдорликнинг янги намунаси эди.

Ўзбекистон Республикаси — миллий уйғониш давлати. Миллий давлатнинг ҳар бир фуқароси ана шу уйғониш дардини бошидан кечирмоқда. Бу дард ҳузурбахш, фароғатли дарддир. Азоб чекмай, яхши кунларга етиб бўлмайди. Мустақиллик меваси ҳам ширин, ҳам аччиқ. Маълумки, мустақил давлатнинг ўз халқи, ўз тупроғи, ўз пойтахти, ўз байроғи, ўз мадҳияси, ўз туғроси бўлиши сизга маълум. Бизда бунинг ҳаммаси отига бор эди. Фақат бир нарса — эркимиз йўқ эди. Биз қарам эдик. Энди эркка ҳам муяссар бўлдик. Мустақил давлатимизни жаҳон афкор оммаси тан олди. Энди ҳамма гап шу Эркни, Мустақилликни қўлимизда сақлаб қолишда! Бунинг учун якдиллик, ҳамжиҳатлик, осойишталик даркор. Халқимиз мустақиллик йўлида бирлашиши, бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилиши зарур. Ҳамжиҳат ва иноқ бўлмаган хонадондан файзу барака кетади.

Она юртимиз кўп босқинчиларни кўрган: юнонлар, эронийлар, араблар, мўғуллар истилосидан жабру жафо чеккан. Лекин халқимизнинг асл фарзандлари: Спитамен, Широқ, Жалолидин, Темур Малик, Муқанна, Амир Темур, Бобур каби ботирлари юртимиз озодлиги учун жонини фидо этганлар. Чор Россияси Туркистонни босиб олганда ҳам унинг довюрак ўғлонлари зулм ва истибдодга қарши бош кўтарганлар. Бу жўмард фарзандлари бўлмаса, халқимиз бугун мустақил ва озод бўлолмасди. Биз улуғ аждодларимизнинг авлодларимиз, уларнинг руҳи бизга мададкор бўлса, иншооллоҳ, юртимиз яна ўзгалар оёғи остида топталмагай. Биз миллатимиз озодлиги ва мустақиллиги йўлида жонимизни ҳам аямаймиз. Бу — Аллоҳ Таоло томонидан бандасига берилган ягона имкониятдир.

Биз — Моварounнаҳр фарзандларимиз. Мовароуннаҳр кўплаб босқинчилар томонидан ишғол этилган, аммо у ҳеч қачон таслим бўлмаган ўлка. Бу диёрнинг тарихи — аждодларимиз тарихи! Бу диёрнинг таърифи — аждодларимиз таърифи! Мовароуннаҳр — дориломон даҳр. Самарқанду Бухоронинг нажоти кемаси сузаётган баҳр!

Бошимни бир фикр банд этган. Бу — «Мовароуннаҳр» деган янги ҳам насрий, ҳам назмий китоб хаёли. Бу китоб Мовароуннаҳр ўтмиши, бугуни ва келажаги хусусида, аждодларимиз руҳи, авлодларимиз шукуҳи ҳақинда ҳикоя этса, не ажаб. Бу китоб мозийга саёҳат, мени фарзандим деган раъйият чеккан риёзат, фикримни банд этган хаёлот, ҳаёт бошимга солган мушкулот, дунё отлиқ тилсимот, одам кашф этган мўъжизот хусусида сўзласа, не ажаб!

Биз Туркистонда туғилдик ва уни энди ўзимиз муҳофаза этамиз. Бу — бизнинг фарзандлик бурчимиз. Зеро, инсонда бурчдан буюкроқ ва муқаддасроқ нима бор? Ҳадиси шарифда айтилганидек, Ватанни севмак иймондандир. Иймонимиз бутун экан, биз она Ватанимизни жонимиздан ортиқ кўрамиз ва уни ҳар қандай вазиятда ҳам муҳофаза қилмоққа шаймиз. Билмаганлар билиб қўйсинлар: Туркистон ишғол этилган, лекин таслим бўлмаган ҳолда ўз бирлигини сақлаб келган ботирлар юртидир. Бу бирлик бизнинг динимиз, тилимиз, дилимиз, урф-одатимиз, еримиз, шаклу шамойилимиз, меҳру муҳаббатимиз бирлиги ва ўхшашлигидадир.

Мен ўзбекман, ўзликман, тўғри сўзликман ва ўзимга бекман. Ўзбеклигим туфайли кечиримлиман, ўзлигим туфайли бировга ўхшамайман, тўғри сўзлигим учун ишим унча юришмайди — баъзан туққанимга ҳам ёқмайман, эгри ва ёлғон сўзлашни ўзимга ор деб биламан, ўзимга беклигим туфайли ўзгаларга тобъе бўлишни истамайман, хушомад ва лаганбардорлик қилишдан йироқман. Чунки ўзбекман — ўзимга бекман!

Таъбим нозикроқ: биров ранжитса, таъбим хира тортса, узоқ вақт унутолмай юраман, аммо кўнглимда кек сақламайман. Мени ранжитган кимсани ўзга ранжитишини биламан. Аммо ўзим унга озор беришни истамайман. Бу, балки отамдан ўтган хислатдир.

* * *

Ҳазрати Алишер Навоий деган эдилар:

Навосиз улуснинг навобахши бўл,
Навойи ямон бўлса сен яхши бўл.

Камина эса навосоз улуснинг навосидан баҳраманд бўлиб, ҳазрати Алишер Навоий ҳусусинда ул нажиб зот чертган дуторни чертиб, бир наво таратдимким, чор китобдан иборат «Навоийнома» битилмиш, бул фақир ани улуғ устозга бағишладим, гарчанд, бу банда ямон бўлса ҳам, «Навоийнома»ни ўқиган она улусим яхши бўлса, бас, деб умид қилурмен. Ҳазрат айтганларидек:

Нечунки, бу жаҳонда атрок
Кўпдур хуш таъби софи идрок.

Бугун дилимда ифтихор туйғуси яшамоқда. Ўтмишнинг улуғвор қопқалари очилди. Аждодларимиз меросидан яхшироқ баҳраманд бўлиш, ҳар қалай, бизга ҳам насиб этди. Қуръони каримни ва Ҳадиси шарифни ҳайиқмай ўқиш ва уқиш бахтига муяссар бўлдик:

Умримнинг кўпи ўтди бехабар ҳадислардан,
Ози қолди қидириб сийму зар ҳадислардан.
Муҳандислар пир бўлиб фақир мурид эргашдим,
Кўнгил кулбаси обод, мунаввар ҳадислардан.

Маданий мерос — бизнинг маънавий ва моддий бойлигимиз. Бу бебаҳо, жаҳон ганжига бергусиз хазинани аждодларимиз бизга мерос қолдирган. Бизнинг вазифамиз — шу улкан меросни асраб-авайлаб келажак авлодларга етказишдан иборат. Биз қишлоғу шаҳарда масжидларни бузиб клублар қурган халқнинг фарзандларимиз.

Ҳар бир халқ тарихи унинг буюк сиймолари, улуғ кишилари, асл фарзандлари билан белгиланади. Ўзбек халқининг мозийси донишманд даҳоларга, буюк мутафаккирларга бойдир. Аҳмад ал-Фарғонийдан Абдулла Қодирийгача ўтган даврда тарих занжирининг узилмас ҳалқаларини буюк даҳолар боғлаб тургани қувончлидир.

Биз, дарҳақиқат, тарихан нодир даврни бошдан кечирмоқдамиз. Халқимиз қалбида миллий уйғониш туйғуси жўш урмоқда. У ғафлат уйқусидан уйғонди. Яна ухлаб қолишдан асрасин халқимизни! У уйғоқ кўз билан жаҳонга боқсин, дунё дарвозасини очиб, очиқ дунёга чиқсин!

Тил — миллат қалби. Ўз она тилини билмаган киши ўзининг насл-насабини ҳам, ўзининг тарихини ҳам билмайди. Ўзбек ҳам энди жаҳон минбаридан ўз тилида бемалол гапирса бўлади. Ўз тилини яхши билмаган одам ўзга тилни меҳр билан ўргана олмайди.

Биз энди Истиқлолни, Озодликни бутун халқимиз билан якдил бўлиб ҳимоя қилишимиз зарур.

Ўзбек халқи қулликка ўрганмаган. У азалдан ўз эрки, ўз озодлиги, ўз истиқлоли учун курашиб яшаган. Бунга мозий гувоҳ! Амир Темур, Заҳириддин Бобурни берган халқ бировга тиз чўкмайди. Ватан бешигини авом эмас, даҳолар тебратади.

Дейдиларки, киндик қонинг тўкилган тупроқнинг тузи ва у ерда қулоғингга кирган илк калима, атрофингни қуршаган турфа гуллар, дов-дарахтлар, ҳаттоки тошлар ҳам гўдаклик чоғингда эшитганинг қўшиқ ва ривоятлар бир умр шоир қалбини қуёш мисоли иситиб, ҳарорат бахш этиб туради.

Дейдиларки, дунёга келган хонадонингдаги жамики қувончу ташвишлар шоир қалбини ҳамиша ё шод этиб, ё ларзага солиб туради.

Дейдиларки, илк бор юракни жазиллатган нарса шоир қалбида мангу қолади.

Самарқанддаги Гўри Амир ва Регистонга биринчи дафъа ҳайрат ила термулганимда келажакда шоир бўлишим хаёлимга ҳам келмаган эди.

Самарқанд — Менинг Ватаним. Шу заминда туғилдим, не-не воқеа-ҳодисаларни кўрдим, ёш қалбим ила идрок этдим, тантаналар ва суронли воқеалар; одамлар-чи — довруғи оламга ёйилган, қарийб бутун ер юзини ларзага солган буюк инсонлар ва ёруғ дунёдан чумоли мисоли яшаб ўтганлар, олижаноб, саҳоватли кишилар ва сотқин, қаллоб кимсалар — тарихи уч минг йилдан нарига бориб тақаладиган бу тарихий шаҳар уларнинг ҳаммасига ўз бағридан жой берган.

Бу юрт, бу халқ тарихини қанчалар чуқур, теран ўрганганим, билганим сари дунёга Темур ва Улуғбек, Навоий ва Бобур каби буюк зотларни, бошқа кўплаб шавкатли инсонларни берган шу халқнинг, шу заминнинг фарзанди эканимдан қалбимдаги ғурур туйғулари жўш ураверади.

Айни чоғда дилимни бир ташвиш, бир хавотир ўртайди; шунчалар буюк, шуҳратдор аждодларим шаънига, озгина бўлса-да, муносиб бўла оламанми? Юрагимда илк бора шеърий мисралар қуйилиб келишининг боиси ана шу ўйлар, ғурур мавжлари ю хавотир тўлқинлари бўлса не ажаб!

Ҳар сатри камалакдек товланувчи, ҳар мисрасида оламшумул маъно ва мазмун мужассам, бунинг устига беш ярим асрдан буён қўлдан тушмай эъзозланиб келаётган Алишер Навоийдек шоири бор халқнинг адиби бўлиш ғоят мураккаб ва мушкул!

Мен ҳар қалай таваккал қилдим, 1954 йилдан шеърларимни эълон қила бошладим. Шундан бери шеъриятнинг турли жанрларида битилган ўнлаб шеърий китобларим чоп этилди. Улар орасидан «Сонетлар» ва Бобур ҳақидаги «Кун ва тун» китобларини алоҳида меҳр билан таъкидлагим келади. Зеро ,уларнинг ҳар бири менинг ижодимда муайян босқич бўлиб қолади. Насрий ва публицистик асарлар ёздим, қардошлар ижодидан таржима қилдим, маълум муддат адабиётшунослик илми билан машғул бўлдим, натижада филология фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун диссертация ҳимоя қилдим.

Бироқ ижодий фаолиятимнинг асосий йўналишини Алишер Навоийнинг кўп қиррали, мураккаб, қарама-қаршиликларга тўла ижоди ва ҳаётини ўрганишда, таҳлил ҳамда идрок этишда, деб белгиладим.

Биз билан Яқин ва Ўрта Шарқни кўп асрлардан бери бирлаштириб келган ва ҳозир ҳам бирлаштираётган ягона дин Ҳиндистондан Атлантика океанигача бўлган бепоён кенгликдаги турли мамлакатлар ва кўплаб халқларнинг маданий мероси, маънавий, илмий ва ўзга соҳалардаги ютуқларининг таг замини, мустаҳкам қўрғонидир. Бу барча халқлар қандайдир рангсиз, ўз қиёфасидан маҳрум, бир хил қолипдаги оммага айланиб қолди, дегани эмас. Мусулмон дини, унинг тарихи исботлаб турибди, демократик йўл тутган. Шунинг учун Осиё, Африка ва Оврупо халқларининг ҳар бири ўзича, фақат ўзига хос энг яхши ва қимматли нарсаларини умумий маданий ҳаракатга қўшганки, бу ўрта асрлардаги Буюк Шарқ маданиятнинг олмос каби товланувчи сонсиз қирраларини ташкил этади.

Агар ҳар бир халқ, айтайлик, мусулмон олами сингари ўзининг тилини, тарихий йўлини, ақл бовар қилмас эпосларини, илмини йўқотиб, ягона мафкура байроғи остида қуруқ иқтисодий ва моддий масалалар билан машғул бўлиб қолмаганида, бу ютуқлар ҳадсиз-ҳисобсиз бўлиши тайин ва шубҳасиз эди. Ҳар бир халқ маданияти орасидан фақат маънавият ва ўзига хосликкина ўша халқни, демакки, бутун инсониятни охир-оқибат энг баланд иқтисодий чўққиларга элта олади. Бугунги дунё харитасига кўз югуртириб хаёл отимиз жиловини бўшатсак бу фикрнинг нечоғли тўғри эканлигига имон келтирамиз.

Шунинг учун бизнинг юртимизда, мустақиликка эришган давлатларда ҳам авж олган ҳаракат барча халқлар маънавияти ва маданиятини айнан мана шу йўсинда қайта тиклашга олиб бормоқда, кенг йўл очилмоқда, ер юзидаги истаган халқ билан турлича алоқалар ўрнатиш учун уларга кенг имконият, нурли истиқбол яратилмоқда, илгари «ёпиқ жамият» деб аталган бизнинг эшикларимиз ҳам энди кенг очилмоқда.

Тўғри, араб ва турк, форс ва урду ёзувчилари билан алоқаларимиз илгари ҳам ёмон эмасди. Бир неча хорижий шарқ адибларининг китобларини ўз тилимизда нашр этганмиз. Аммо у асарларнинг бадиияти эмас, мафкураси бизнинг мавжуд мафкурамизга нечоғли тўғри келиш ёки тўғри келмаслиги биринчи ўринда турар, ана шу нуқтаи назар масалани ҳал қилар эди. Мустақиллик бундай қарашлар барҳам топишига умид боғлаш имконини бермоқда.

Энди — мустақиллик маданий алоқаларимизнинг янги шаклларини топиш ва бундан кейин бу эзгу ниятни изчил ривожлантириш йўлларини қидириш учун энг қулай давр, деб ўйлайман. Ранг-баранг Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатларининг барча ёзувчилари ва маданият арбобларига мана шу даъват ила мурожаат қилишни истар эдим. Шу боис менинг бошқа бир юртдошим — Мирзо Улуғбекнинг қуйидаги фикрати ёдимга тушади:

Маърифат офтоби порлаган ўлка,
Бошиға ҳурофот сололмас кўлка.

Мен гарчи Алишер Навоийнинг болалик, ўсмирлик, ёшлик йилларини, Самарқандда кечган даврини, унинг Ҳиротда шоир ва давлат арбоби тарзидаги фаолиятини акс эттиришга интилиб, ўттиз беш минг мисрадан иборат шеърий чоркитоб ёзган бўлсамда, табаррук тупроқнинг бу буюк фарзандига нисбатан қизиқиш ҳамда ҳавасим сира сўнгани йўқ, бир умр сўнмаяжак. Бу асаримни («Нотинч Хуросон», «Шукуҳли карвон», «Сокин Хуросон» ва «Қонли Хуросон» шеърий романларини) ўша улуғ зот номи билан «Навоийнома» деб атадим.

Шахсан ўзимнинг, жуда кўп ижодий ниятларимнинг рўёбга чиқиши борасида мустақиликка катта умид билан кўз тикаётганимни асл боиси мана шунда.

Ҳа, мустақиллик, бу — менинг миллионлаб юртдошларим учун ёрқин ва қувончли нур. Бу нур одамлар дилидаги энг эзгу ниятларнинг, ўй ва орзуларининг юзага чиқишига, амалга ошишига умид боғлаш учун тўла асос беради. Чунки биз энди озодмиз, эркинмиз. Эрк ва Ҳуррият, Истиқлол ва Истиқбол шамоли кўксимизга тегди. Қандай ёқимли ва ҳузурбахш насим бу!

АМИР НИЗОМИДДИН Алишер Навоий — доно сиёсий арбоб, улуғ мутафаккир олим, ҳассос рассом, зариф мусиқачи, тенги йўқ сўз санъаткори. Маданиятнинг у даҳлдор бўлмаган бирон бир соҳасини топиш амри маҳол. Алишер Навоий фазилатларнинг ҳаммасини ўзида мужассам этган комил Инсон. У умр бўйи машъала янглиғ ёниб яшади, ҳар бир қадамидан ўчмас из қолдирди. Шоир умрининг сарҳисоби бамисоли чексиз уммонга ўхшайди.

Алишер Навоий адабий фаолияти ўзбек адабиёти учун айниқса чексиз аҳамиятга эга. Унинг бой адабий меросида икки қутб — икки ҳодиса алоҳида яққол кўзга ташланиб туради. Биринчидан, эски ўзбек тили, ҳукмрон бўлиб келган форс тили сингари инсон тафаккурининг мукаммал воситаси эканлигини кўрсатиб берди. Иккинчидан, бадиий сўз каломотининг гултожи бўлмиш адабиёт XV асрда сўнмаганлигини исботлади, унга ҳаётий куч бағишлади. Адабиётни халқ хизматига чорлади. Шоирнинг ҳар бир ғазали туркий тилли халқлар бебаҳо хазинасининг йирик гавҳаридир. Шу туфайли ўзбек тилида яратилган бадиий асарнинг қиймати борми-йўқми, деган мунозаралар Навоий давридаёқ барҳам топди. Натижада, ўзбек халқи ўз маънавиятини ўз она тили асосига қуриш учун кенг имкониятга эга бўлди.

Гарчи тарихий шарт-шароит шоир салоҳиятини тўла-тўкис намоён этишга дарҳол имкон бермаган, она тили учун узоқ йиллар кураш олиб боришга тўғри келган бўлса-да, бу курашда барибир Навоийнинг ижоди доимо ўзбек халқи илғор қисми қўлида байроқ бўлиб келди. Халқ ҳар доим уни маънавий устози, дўсти ва ҳимоячиси деб билиб, доимо ҳикматли сўзларини тилдан қўймади, ғазалларини меҳр билан куйлади. У яратган қаҳрамонлар — довюрак Фарҳод, бахтсиз Мажнун, соф муҳаббат, садоқат тимсоли бўлмиш Ширин ва Лайли ҳақида янгидан-янги қўшиқлар ижод этди.

Биз Алишер Навоий ижодида икки жиҳатни бир-биридан ажрата билишимиз керак. Уларнинг бири — Навоий ўзидан олдинги адабий жараёндан мерос қилиб олган анъана бўлиб, бу унинг ўз асрини комил фарзанди даражасига кўтара олишидир. Иккинчиси эса унинг чинакам даҳо сифатида ўзбек адабиёти тарихига қўшган янгиликларидир. Ва ниҳоят шуни айтиш керакки, Алишер Навоий янги сўз айтмаган тафаккур соҳасининг ўзи йўқ!

Ўрта аср ижтимоий муҳити шарқнинг фалсафий тафаккурини жар ёқасига келтириб қўйди. Навоий эса ҳур фикрнинг жонланишига ҳаётбахш таъсир кўрсатди. Жумладан, у танқидий фикрлаш байроғини баланд кўтарди, халқни барча соҳаларда билимдон бўлишга даъват этди. Маълумки, зодагонлар мафкураси дабдабабозликни талаб этган, сарой аҳли, юқори табақа вакиллари ҳашаматли ҳаётга, ишратга берилган бўлса, шоир одамларни инсоният фаровонлиги йўлида ҳалол ва фидокорона меҳнат қилишга, бу меҳнатни таъна қилмасдан, уни ҳаётий эҳтиёжлар самарасига айлантиришга чақирди.

Ўша даврда меҳнаткашлар оммаси бирон бир ҳуқуққа эга бўлмай; фақат жабр-зулмга маҳкум этиб қўйилган бўлса, Алишер Навоий уларни эҳтирос билан ҳимоя қилиб чиқди. Инсон ҳуқуқларини топташнинг ўзи катта гуноҳ эканлигидан огоҳ қилди. Агар у замонда қонли жиноятлар шунчаки оддий иш саналиб, ҳукмдорлар ҳеч иккиланмай одамларни қатл эттирган бўлса, у чинакам инсонпарварлик ғояларини эълон қилди.

Навоий даҳо мутафаккир ва буюк шоир бўлибгина қолмай, айни вақтда сўзнинг том маъносидаги ўз халқини севгувчи комил Инсон. Бундай инсон эса абадий яшашга ҳақли.

Навоий ижоди биз учун бетимсол мактаб. Буюк шоир ўз асарлари билан мангу барҳаёт. Биз уни ўрганмоқдамиз ва кашф қилмоқдамиз. Бинобарин ўз буюк фарзандининг хотирасини муқаддас сақлаш, унинг адабий меросига чуқур эътиқод қўйиш, сидқидилдан ўрганиш халқимизнинг шарафли иши ва муқаддас бурчидир. Алишер Навоий бизнинг шамсул миллатимиз, яъни миллатимизнинг қуёшидир.

Алишер Навоий ижодига муносабат масаласини, табиийки, уни ўрганиш муаммоларидан бошлашга тўғри келади. Халқ томонидан ғазал мулкининг султони деган номга сазовор бўлган шоир тафаккур оламининг мисли кўрилмаган чўққисига кўтарилди, адабий тилимиз имконияти ғоят катта эканини амалда исботлади. Халқимизнинг қадимий анъаналари, урф-одатлари, тафаккур тарзи, умуман, маънавий олами мутафаккир шоир асарлари билан асрлар оша яшаб келмоқда. Шоир яратган асарлар билимлар уммонидир. Шунинг учун ҳам Навоийнинг адабий мероси доим эътиборда туриши зарур.

Очиғини айтиш керак, биз Алишер Навоийга фақатгина юбилейлар муносабати туфайли мурожаат этаяпмиз, холос. Бу билан шоир даҳосидан яхшироқ баҳраманд бўлиш мушкул. Юбилей тадбирлари билан нималар ҳал бўлди? Ҳалига қадар шоир асарларининг тўла тўпламини нашр эттира олмадик.

Бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида моддий манфаатдорлик биринчи ўринга қўйилиб, маданиятимизга катта путур етмоқда. Бу масала ижобий ҳал этилмаса адабиётимизнинг, айниқса, шеъриятимизнинг келажак равнақи ҳақида яхши гап айтиш қийин. Ижод аҳли бозор шароитида давлат томонидан муҳофаза қилинмаса маданиятимиз боши берк кўчага кириб қолиши ҳеч гап эмас. Бу масала ҳақида жиддий ўйлаб, махсус дастур ишлаб чиқишар. Вақт ва замон шуни талаб қилмоқда.

Мамлакатимизда юз бераётган янгиланиш буюк мутафаккир ижодига ҳам ўзгача назар билан қарашга даъват этмоқда. Масалан, Навоийнинг 550 йиллик юбилейини нишонлаш умумхалқ байрамига айланди. Тошкент шаҳрида, жумҳуриятимизнинг бошқа шаҳар ва қишлоқларида боғлар барпо этилди, шоирга ёдгорликлар ўрнатилди. Навоий таваллуд топган кунни нишонлаш анъанага айланди.

Навоий ўз қарашлари, фалсафаси билан китобхонлар эътиборини доимо ўзига тортади. Демак, Навоий ижоди биз учун улкан мактаб ҳисобланади. Мактабда илм ўрганишнинг эса ўз қонун-қоидалари бор. Жумладан, у ноҳалол муносабатни, ақидабозлик ва дабдабабозликни хуш кўрмайди. Биз буюк мутафаккир асарларини йигирманчи йиллардан буён давримиз қолипига, совет тузуми ўйлаб топган ғояларга бўйсундириб ўрганишга интилдик. Натижада, унинг достонларини ярмидан бошлашга тўғри келди. Ё бўлмаса ярмини қисқартириб ташлашдан ўзимизни тиёлмадик. Халқимиз Навоийни қачон тўлиқ ўқишга муяссар бўлар экан, деган фикр ҳар бир ҳалол одамнинг виждонини қийнаб келди. Унинг асарларига бўлган муносабат умуман талаб даражасида эмас эди. Шоир асарларининг йигирма томлигини нашр этиш ишини ниҳоясига етказмоқ зарур.

Ҳазрати Навоий бизнинг барча ташвишу ўй-фикрларимизга, моддий ва маънавий оламимизга бевосита дахлдордир. Ҳар бир ўзбек учун Навоий ота даражасида. У миллатимизнинг падари бузруквори, миллатимиз бошида балқиган порлоқ офтобдир. Буюк инсонпарвар шоир ва мутафаккир асарларини қанчалик чинакамига ўргансак, маънавий оламимиз шунчалик бойийди ва беғубор бўлади. Табиатнинг мўъжизаси ҳисобланган Инсонга ҳурматимиз, эътиқодимиз янада ошади. Алишер Навоий каби фарзанди бор халқ мангу бахтиёрдир.

Бу муқаддас замин, бу табаррук тупроқ Навоий ватанидир, Навоийнинг бешигидир. Шоир ҳазратлари жуда кўп юртлар ичида бир юртни ўз юртим дейди, уни завқу шавқ билан куйлайди, меҳр-муҳаббат билан чин юракдан севади. Бу юрт — Хуросон ва Мовароуннаҳрдир. Бу икки юрт азалдан бир юртдир. Жайҳуннинг бир қирғоғи — Хуросон, бир қирғоғи — Мовароуннаҳр! Бу икки жаннатий Даҳр азалдан бир юртдир. Унда темурий султонлар ҳукмронлик қилганлар. Ота Самарқандни, ўғил Ҳиротни, ё ўғил Самарқандни, Ота эса Ҳиротни пойтахт қилгандир. Бу икки азим шаҳар Навоийни вояга етказган ва дунёга танитган дорус-салтанадир. Навоий Ҳиротни «Хуросоннинг жони», Самарқандни «Самарқанди фирдавсмонанд», деб атайди. У «турк улуси» истиқомат қилган ерларни ёҳуд «Хитойдан то Хуросон»гача бўлган заминни ўз ватани деб ҳисоблайди. Ватан туйғуси унинг кўнглида оташсифат алангаланади:

Агар бир қавм, гар юз, йўқса мингдур,
Муайян турк улуси ҳуд менингдур.
Олибмен тахти фармонимға осон
Черик тортмай Хитодин то Хуросон.
Хуросон демаким, Шерозу Табрез-
Ки, қилмишдур найи килким шакаррез.
Кўнгул бермиш сўзумга турк, жон ҳам,
Не ёлғуз турк, балки туркмон ҳам.

Бизлар гарчи Ҳазрати Навоий ворисларимиз, Чор Русияси, айниқса совет тузуми даврида мустамлакчилар зулми остида яшаб, маълум даражада, «турк улуси»дан ажралиб қолдик. «Туркистон» деган табаррук сўзни тилга олган тиллар кесилди.

Ҳарқалай, Президентимиз Ислом Каримов шарофати ва жасорати ила Ўзбекистон озод бўлди, мустақилликка эришди, тинч-осойишта яшаяпмиз. Ўзбек халқи бошқа туркий улус сингари ҳурриятга эришди, «Олтин қафас»дан қутилиб, эркин қушдек парвоз қилди. Хитойдан то Хуросонгача, ҳатто Туркиягача бўлган турк улуси, ўзининг жигаргўшалари билан эркин борди-келди қилмоқда, юзлаб, минглаб қавмлари билан фахрланмоқда. Бу туйғуни бизга Мустақиллик берди, Истиқлол берди! Энди «Туркистон» сўзини миллий ифтихор туйғуси, Ватан туйғуси юрагимизда жўш урган бир ҳолда такрор-такрор тилга оламиз. Энди тилимиз кесилмайди, бу сўзни айтсак тилимиз ва дилимиз яйрайди. Бу нақадар олий бахт!

ВАТАН ТУЙҒУСИ, миллат туйғуси, туркий улус туйғуси Мустақилликнинг буюк неъматларидир. Бу муқаддас туйғулар қалбимизда ўтдек ёниб, мустақиллик жабҳасида фидойи бўлишга даъват этмоқда. Бу — Ватан ва Миллат даъватидир!

Дунёни ўзгартган уч кун

Ўз давлат ва сиёсий мустақиллигини эълон этдилар. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ва бошқа нуфузли халқаро ташкилотлар аъзоларининг рўйхати кун сайин, ой сайин узая борди. Шу жумладан, аҳли олам бу дунёда Ўзбекистон деган бой юрт борлигини ва унда ўзбек деган халқ ўз давлатини барпо этаётганидан хабардор бўлди.

Тўғри, кечган икки йил давомида собиқ Совет Иттифоқи ҳудудида яшовчи халқларнинг умумий турмуш тарзи сезиларли даражада оғирлашди, пул бирлиги, қадрсизланиши кучайди, кечаётган воқеаларга нисбатан совуққонлик ва ошкора лоқайдликка мужассам янгича турғунлик пайдо бўлди, қайноқ нуқталарнинг рўйхати узайди ва... бир пайтлар иттифоқдош республикалар саналган мустақил давлатларда мустақилликка интилиш янада кучайди. Эндиликда улуғ давлатчилик мафкурасидан воз кечмаган айрим кучлар ягона мамлакатни ҳар қандай йўл билан бўлсада, сақлаб қолишга ва уни қайта бирлаштиришга интилмоқда. Оқибатда Россия Федерацияси билан собиқ иттифоқдош республикалар ўртасидаги аҳвол ҳамон яхши эмас. Бу жараёнлар ягона пул бирлиги қамрови, чегараларнинг умумийлиги, хўжалик юритиш тамойилларининг ўхшашлиги, армиянинг бирлиги шароитида кечаётгани одамларда умидсизликка мойиллик туғдирмоқда. Масалан, консерватив кучлар қанчалик тиш-тирноғи билан курашмасин, бозор иқтисодиётига ўтиш давридаги тамойиллар Россияда ўзини оқлай бошлади —шу йилнинг биринчи ярмида бу мамлакатда ишлаб чиқариш кейинги уч-тўрт йил ичида илк бор ортган, пул қадрсизланиши эса пасаймоқда. Айни чоғда Россиянинг собиқ қардош республикаларига нисбатан иқтисодий-сиёсий тазйиқи ортмоқда. Бу эса Борис Ельцин ва унинг тарафдорлари сафида бузилиш содир бўлганидан, жамиятда демократия ғояларига нисбатан жирканиш ортганидан, халқда табақаланиш кучайганидан далолат беради. Аҳли жаҳон эса бир вақтлар давлат жиноятчилари деб ҳибсга олинган, эндиликда эса озодликда юрган ГКЧПчиларнинг тақдирига қизиқиш ва хавотир билан қарамоқда. Чет эл ахборот маҳкамалари қайта-қайта уқтираётганидек, Россияда икки ҳокимиятчилик бошланганига ҳам икки йил тўлади бугун.

(Боши 1-бетда).

Мустақиллик олий ва мунтазам қадриятдир. Бугун жаҳонга юз очарканмиз, биз 19—21 август кунлари бўлиб ўтган тарихий воқеани эсламаслигимиз ҳам мумкин. Чунки ҳар бир илғор ва маърифатли халқнинг тезроқ унутиши керак бўлган саналари ҳам бўлади. Ана шулардан бири «путч» кунларидир».

Барнобек ЭШПУЛАТОВ,
«Туркистон»нинг сиёсий шарҳловчиси.

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

ХОРИЖДА НИМА ГАП?

Ёзги таътилга чиқиш арафасида Чехия парламенти бир қатор қонунлар қабул қилди. Уларнинг ичида айниқса божхона ҳақидаги қонун эътиборга лойиқдир. Чунки гап асосан парламент аъзолари тўғрисида борарди. Чунки кейинги пайтда депутатлар чет эл сафарларига чиққан пайтда кўплаб қимматбаҳо нарсалар сотиб олиб келган бўлсалар-да, бунинг учун давлатга божхона солиғи тўламас эдилар. Мухолифлар эса бунга норозилик билдиришди. Натижада текширув ўтказилди. Янги қонунга кўра эса энди депутатлар ҳам барча фуқаролар каби божхона солиғи тўлайдиган бўлишди.

* * *

Ҳозирги дунёнинг энг йирик саноат-савдо ва валюта-молия марказларидан бири бўлган Гонконг кўчаларида инглизча сўзлашувчиларни топиш тобора қийинлашиб бормоқда.

Инглиз тилининг бу қадар четга сурилиб қолишини мутахассислар мамлакат иқтисодига «Хитой омили»нинг тобора кучли кириб бораётганлигида деб таъкидлашмоқда.

Испания. Гранада шаҳрида шарқона тарихий бинолар кўп.

Р. ЖАББОРОВ сурати.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЙИГИТЛАР БИР-БИРИГА ТУРМУШГА ЧИҚАДИ

● ҲА, худди шундай. Сарлавҳадаги гапга ишонаверинг. Эндиликда Норвегияда ҳам худди Даниядаги каби эркакнинг эркакка турмушга чиқиши қонуний тус олди. Бу уларда қизларнинг етишмаслигидан эмас, балки айрим «йигитлар»нинг ҳоҳиш-иродасига кўра шундай қилинди.

Бу қонун шу йил августдан кучга кирди ва буни қарангки, биринчи тўй ҳам бўлиб ўтди. Скиен-Порсгрунн шаҳрилик икки бесоқолбоз бир-бири билан «эр-хотин» бўлишди, деб хабар беради «Труд» газетаси.

ОРЗУСИ — 70 ДАВЛАТДА БЎЛИШ

● ИСПАНИЯЛИК сайёҳ Андрес Матэу 70 та давлатни кезиб чиқишга қарор қилган ва бу ишга киришган ҳам. Сайёҳатини эса турли воситалар ёрдамида амалга оширмоқда, ишқилиб ўзи ният қилган 100 хил уловдан фойдаланса бўлгани.

ЭФЭ ахборот агентлигининг хабар беришича, яқинда у Мексиканинг Кинтана-Роо штатига қарашли Канкун портидан яна йўлга чиқди.

Мексика — Андрес кезиб чиқишга улгурган йигирма учинчи давлатдир. У ўтган йили Барселонадан йўлга чиққан эди. Шу кунгача Аргентина, Чили, Венесуэла, Коста-Рика, Панама, Гватемала, Гондурас, Сальвадор сингари шаҳарларни кезиб чиқди. Саёҳат давомида Андрес велосипед, автомобиль, от, вертолёт ва солдан фойдаланди. Даворқе, йўналишининг бир қисмини сузиб «ишғол» этди.

39 ХОТИН АЗА ТУТМОҚДА

● ЎРТА ЕР денгизининг соҳилида жойлашган қишлоқлардан бирида яшовчи деҳқон Каддур Салим Малик 79 ёшида абадият дунёсига равона бўлди.

Каддур Салим аёлларга жуда ўч эди ва улар қалбини забт эта оларди ҳам. Шунинг учун у 39 та хотин олишнинг уддасидан чиққан. Мана энди улар аза тутишмоқда.

Аниқланишича, хотинларининг 25 нафари Салим Маликка қизлигида теккан, 14 нафари эса бева қолгач, Салимга турмушга чиққан. 12 хотини унга фарзанд ато этган, яъни Маликнинг 31 нафар ўғил-қизи бор.

Ажабланарлиси шундаки, заифаларнинг биронтаси Малик билан икки йилдан ортиқ яшамаган.

МАНЗИЛИНГ ЁРУҒ БЎЛСИН

Адабиётни бир денгизга қиёс этсак, унинг бағрига дарё каби тўлиб-тошиб кириб келган бу авлод ўтган ўн йиллар мобайнида анча-мунча хайрли ишларни ҳам қилди. Мен уларнинг сардори ким, билмайман, аммо шеъриятда ҳам, оғиркарвон насрда ҳам бугун мен чиқарган умидли ёшларимиз талайгина. Кўшработлик Унар бобомизнинг зурриёти Собирбой ҳам шу қатордаги салоҳиятли ижодкорларимизнинг биридир.

Мен ўзимнинг ўтган умрим мобайнида жуда кўп ёшларнинг ат-чечак қилиб адабиётга кириб келганига гувоҳ бўлганман, давр тўфонлари уларнинг сарғайган саҳифа, пучагини пучакка ажратиб ташлаганини ҳам кўп кўрганман, шу жумладан ҳозир биз ёш деб қарайдиган шоиру носирларимиз ҳам ҳаётнинг бундай синовидан четда қолган эмаслар. Иқтисодий бўҳрон қисматида бор бўлган бу ёшларнинг бир ҳовучи тижорат дунёсида тўзғиб кетдилар, бир қисми эса нималаргадир этагидан тутиб, ўзларича ҳуррижтчига айланишди, яна бир қисми турли хил идора ва вазирликларда. Ёзувчиликнинг қотган нонини сувга ботириб еяётган укаларим қаторида Унар бобомизнинг Собирбойини ҳам кўриб турибманки, бундан жуда хурсандман.

Зотан, бу моддий оламда Одам Атонинг сўнгги зурриёти мавжуд экан, у ўзининг маънавий чанқоқлигини қондиришга ҳамиша эҳтиёж сезади, демакки рўзи маҳшарга қадар адабиёт ўлмайжак. Ва бу йўлда заҳмат чекишнинг ўзи кони савобдир.

Гапни баландан бошладик-у, китоблари ёшларимизнинг нуфузли мукофотига тақдим этилган укам Собир Унар, мана, бир неча йиллдирки, ажойиб ҳикоялари билангина эмас, таржима асарлари билан ҳам кўнгилларга мунаввар бағишлаб келмоқда, эътиборга молик ишлар қилмоқда.

Мен ўзбек укамнинг бир қатор ҳикояларини ўқиб кечиниб чиқдим, бунн қаранг-а, нималаргадир тақлид қилмай туриб ҳам туппа-тузук асар ёзиш мумкин экан-ку, деб ўйладим. Ҳақиқатан ҳам Собир Унар қийинчилик билан бўлсин, ўзининг йўлини ўзи очиб бораётган иқтидорли ёшларимиздандир. Ундаги мавжуд фазилатлар ва асарларида ярқ этиб кўзга ташланган сифатлар нуфузли мукофотимизга муносибдир, десам янглишмайман. Истеъдодли укамизнинг китоблари бу мукофотга муносиб кўрилса, бу уни янада ёруғ манзиллар сари рағбатлантиради, деб ўйлайман.

Абдулла ОРИПОВ,
Ўзбекистон халқ шоири.

Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофотига номзодлар

НАСРДА ЎЗ ОВОЗИ БОР

Сўнгги беш-олти йил ичида адабиётимизга бир қатор ёш қаламкашлар кириб келишди. Энг қувонарлиси шундаки, ёш ижодкорларнинг ҳар бири ўз овозини, ўз услубий йўналишини, ўз фалсафий дунёқарашини топиб олишга интилмоқда. Шундай умидли, истеъдодли ёзувчилардан бири Собир Ўнардир. Собир бу кунгача икки ҳикоялар тўпламини («Орзуга тўла қишлоқ», 1989 йил «Чўлпон» нашриёти чоп этган; «Овлоқ адирлар бағрида», 1990 йил «Ёш гвардия» нашриёти чоп этган) кенг китобхонлар оммасига тақдим этди. Шунингдек, жаҳон адабиётининг дурдона асарларидан намуналарни, жумладан, Бакир Юлдузнинг «Карбало фожиаси» қиссасини маҳорат билан таржима қилиб, ўзбек ўқувчиларига етказди.

Собир Ўнар ёшига нисбатан жуда тез танилиб кетди. Илк ҳикояларини ўқиганимиздаёқ сезганмиз: ўзбек адабиётининг остонасидан жайдари, соддафеъл ва истеъдодли бир адиб ҳатлаётган эди. Собир айниқса сўзни яхши кўради. Унинг қаҳрамонлари ҳар битта гапни билиб гапирадилар. Бир сўзли. Собирнинг ўзига ўхшайди. Ўзаро гап-сўзларида сунъийлик йўқ. Зўрма-зўракиликни кўтармайди.

Собир Ўнар — бадиий сўз санъатини чуқур ҳис этган ёзувчи. Бу хислат унинг илк ҳикояларидаёқ ёрқин образлар яратишга, қаҳрамонлар руҳий ҳолатини чуқур таҳлил қилишга интилишда яққол кўзга ташланади. Ижтимоий-сиёсий муаммоларни қуруқдан-қуруқ опқочиш, сунъий ясама манзаралар чизиш, китобийлик Собир Ўнарга ёт. Унинг ҳар бир асари марказида аввало Одам туради. Шу ўринда ёш ёзувчининг «Овлоқ адирлар бағрида» китобига кирган «Қора чол» ҳикояси фикримизга қувват бўлиши мумкин. Ҳикоя қаҳрамони — Ғаффор бобо, яъни Қора ота иккинчи жаҳон урушининг мажруҳи. Очиққўнгил, содда ва тўпори чол... У ҳақда невараси газетага ёзишни хоҳлайди. Бироқ бош муҳаррир унинг бобоси тўғрисида ёзган мақоласини бир неча марта қайтаради. «Айни кунда фойдали меҳнат билан шуғулланмас экан-ку?» деган баҳонани рўкач қилади. Невара бошқа мавзуларда ҳамиша ўзидан қўшиб-бичиб ёзардию, бироқ бобоси ҳақида мухбирларга хос олди-қочди қилолмайди, Қора отанинг самимийлиги, ҳокисорлиги унга ҳалақит беради. Хуллас, Қора ота газетада ҳам мақталмайди, уруш қатнашчиларига мукофот тариқасида бериладиган енгил автомашинадан ҳам ололмайди. Ўқувчи бу самимий ҳикояни ўқиб тугатаркан, кўнглини ёруғ бир маҳзунлик чулғайди. Сатрлар ортида секин бўй кўрсатган фожиадан ларзага келади.

Қора ота — буйруқбозлик, лоқайдлик илдиз отган жамият — ўша «яқин ўтмишимиз» янчиб ташлаган Одам. Ҳикоя давомида унинг урушдан орттирган яраси тўрачилик аппарати етказган жароҳат олдида иккинчи даражали масалага айлана боради. Энг даҳшатлиси тўғрисўз, меҳнаткаш бир инсон, шунчаки мақтанчоқ ва вайсақи бир чолга айланиб қола бошлайди. Пойтахтда катта бошлиқ билан бўлган учрашувни ўзича эртакнамо усулда тўқиб, ғалабани «ўзининг фойдасига ҳал қилади». Бир қараганда ёзувчи ҳикояни силлиққина, мулойимгина тугатгандай туюлади. Аммо «Сиз газетга сиғмайсиз, Қора-та» дея чуқур ижтимоий-фалсафий мазмунга эга бўлган рамзий хулоса ясайди.

Собирнинг «Камалак» деб номланган ҳикояси ҳам китобхон кўнглига яқинлиги билан эътиборга лойиқдир. «Камалак» — мангу мавзу — Муҳаббат ҳақида. Ёзувчи асосан Жамшид исмли болакайнинг ҳис-туйғулари, ўй-хаёллари, кузатишлари фонида ёш келин-куёвлар — Кунсулув ва Холназарнинг бир-бирига бўлган самимий севгисини усталик билан тасвирлайди. Одатда, ёшларнинг тўйгача бўлган ишқий кечинмалари, «мажнунтол тагидаги саргузаштлари» ҳақида ўқийвериб кўникиб кетган китобхонни сюжетдаги бу янгилик баҳор ёмғиридай энтиктириб юборади. Ҳикоя давомида ўқувчи бир-бирига қаттиқ муҳаббат қўйган ёшларнинг фарзандсизлик доғида ўртанишларига, ҳатто, баъзи бир нокасларнинг маломатларига учрашига беихтиёр шерик бўлиб қайғуради, чуқур ўйга толади.

Собир Ўнарнинг ҳикоялари маҳзун бир кайфиятда тугатилса-да, бироқ ҳийла енгил ўқилади. Ёзувчи анчайин жиддий гапларни ҳам юморга, ҳазил-мутойибага йўғириб ўқувчига жиндак табассум билан етказади. Шу сабабдан ҳам ёш ижодкор асарларининг тили ўзига хос ширин ва табиий. У шунчаки китобийликдан, ҳайқириқли публицистик оҳангдан қочади, халқ тилидан маҳорат билан фойдаланади. Худди шу хислат образларнинг жонли чиқишида, ёрқин характерлар яратилишида ғоят қўл келган. Хусусан, ўша «Қора чол» ҳикоясида тилнинг соддалигига, халқчиллигига катта эътибор бериб Қора ота образининг мукаммал чиқишига эришган.

«Сўнгминан анакей... медал дейсанми? Орден?... Э, шошма, бердисини айтаман. Аввал худойини эшит. Хатлаб олмасанг, эсингда турмасов. Сенинг миянгга шунча гап сиғмайди, болам...»

Ушбу келтирилган парчада биз «Қора чол» ҳикоясининг қаҳрамонини яққол кўриб тургандай, у билан ёнма-ён суҳбатлашиб тургандай ҳис қиламиз ўзимизни.

Бизлар гоҳо ўзаро давраларда, гурунгларда тортишиб қоламиз. Бугун кимнинг бозори чаққон, пул топган ҳаваскор шоиру-ёзувчи (агар уларни шундай аташ лозим кўрилса) ларнинг. Улар учун бугунги кунда китоб чоп этиш чўт бўлмай қолди. Исталган нусхада китоб бостириб ётишибди. Бундан кимга фойда? Ўлибди энди адабиётнинг куни пули борларга қолган бўлса! Ана шунда...

Барибир кўнглимизда илиқ, самимий туйғу уйғонади: қандай замон бўлмасин, халқ, китобни жону-дилидан севгувчилар яхши асарни топиб ўқийдилар. Майли, қуяверинг, бир хашаки муаллиф йилда учта семиз-семиз китоб чоп эттираверсин, ҳеч ким уни ўқимайди.

Қайси шоиру-адибнинг асари зўр, халқчиллигини улар яхши биладилар. Шундан хулоса қилмоқ мумкинки, изланувчан ёш ёзувчи Собир Ўнарнинг ўзбек насрида ўзига яраша ўрни, овози бор. Буни ҳеч ким инкор қилолмайди. У ўз тенгқурлари орасида энг катта масъулиятни елкасига олиб, тўлиб-тўлиб ёзаётир. Бўлмаса шундай нуфузли мукофотга лозим кўрилармиди?

Норқобил ЖАЛИЛ,
Луқмон БЎРИХОН.

Келгуси сонда:

- БИР ГУРУҲДАН ЙИГИРМА ОЛИМ
- АГАР ОТА ХИЁНАТ ҚИЛСА

Газета саҳифаланаётганда:

АЛДАГАНИ БОЛА ЯХШИМИ?

Тўрақўрғон тумани давлат назорати инспекцияси 2-болалар боғчасидаги ишлар хусусида ота-оналар ёзган хатни текширганида ақл бовар қилмайдиган манзарага дуч келди. Каравотчаларнинг бир қисми ишдан чиққанлиги учун гуруҳларда болалар иккитадан ётқизилар экан. Тушлик вақтида уларнинг кўплари битта пиёладан чой ичишар, ҳатто битта ликопчадан овқат ейишар экан.

Омборхонада мавжуд бўлган маҳсулотларга қараганда, болалар тузуккина овқатлантирилиши керак. Бу ерда сариёғ, колбаса, қаймоқ, ўрик ва ҳатто ҳолва ҳам бор эди. Аммо, ошхонага бу маҳсулотлар етиб келмаган. Омборхонадаги нарсаларнинг мазасини болалар эмас, бошқалар кўрган.

Туман санитария-юқумли касалликлар идораси болалар учун тайёрланган овқатларнинг сифатини текширганида овқатнинг калорияси лозим бўлганидан деярли уч марта пастлиги аниқланди.

Боғча мудираси Т. Усмонова ўзбошимчалик билан болалар учун ота-оналардан бадал йиққан. Лекин, ҳеч қандай ҳужжат расмийлаштирилмаган. Мудира йиғилган пулни истаганича тасарруф этган. Чунончи, охирги марта йиғилган пулдан 500 сўмга яқинини ҳамёнида сақлаган.

Туман халқ таълими бўлими бу ишлари учун боғча мудираси Т. Усмонова ва хўжалик мудири А. Тиллабоевни ишдан олиб ташлади. Энди боғча болалари ўзлари учун лозим бўлган нарсалардан тўла баҳраманд бўладилар, деб умид қиламиз.

Н. ХЎЖАЕВА,
ЎзА мухбири.

Сешанба куни Тошкентнинг «Пахтакор» командаси ўз тарихидаги 179-халқаро учрашувини Голландиянинг «Витесс» клуби билан ўтказди. Рақибларимиз ҳақида қисқача маълумотни муштарийларга хабар қилган эдик. «Пахтакор» эса халқаро учрашувларда ҳозирга қадар 119 бор ғалаба нашидасини сурган, 34 бор рақиблар билан кучи тенг келган ҳолда майдонни тарк этган ва 25 бор мағлубият аламини ҳис қилган эди. «Витесс» билан учрашувда, афсуски, мағлубиятлар сони яна биттага кўпайди.

МЕҲМОНЛАР КУЧЛИЛИК ҚИЛДИ

ПАХТАКОР ТОШКЕНТ		ВИТЕСС АРНХЕМ
2		3
ЛААМЕРС	8	ВИТЕСС
КАСИМОВ	4	ПАХТАКОР
ХИЛЛГАУС	10	ВИТЕСС
МАРУФАЛИЕВ	9	ПАХТАКОР
ХИЛЛГАУС	10	ВИТЕСС

ЎЙИНДАН АВВАЛ

Рақиблар ушбу учрашувга кўтаринки кайфиятда келдилар дейишга асос бор. «Витесс» Голландия миллий чемпионатининг дастлабки турида меҳмонда «Гоу Эхед» клубини 4:1 ҳисобида йирик мағлубиятга учратган, марказий ҳужумчи Ханс Ҳилгаус учта гол муаллифи бўлган эди. «Пахтакор» хотира турнири финалида жиззахликларни енгиб, биллур совринни қўлга киритган, Ўзбекистон Кубогининг чорак финали биринчи ўйинида Самарқандда «Динамо» билан 2:2 дуранг ўйнаб кейинги босқичга чиқиш учун дадил қадам қўйган эди. Дарвоқе, Самарқандда Шуҳрат Мақсудов икки тўп муаллифи бўлиб, мухлислар дилида умид уйғотганди. «Пахтакор»ни яқинда Валерий Кечинов тарк этган бўлса, «Витесс»дан машҳур «Аякс»га Ван ден Бром ўтиб кетди.

ЎЙИН

Учрашув Ўзбекистон телевидениеси томонидан олиб кўрсатилгани боис воқеалар тизимига батафсил тўхталиб ўтирмай, муштарийлар эътиборини ўзига хос жиҳатларга тортмоқчимиз. Томонлар майдонга жанговар таркибда тушишганиёқ мақсадлари жиддий эканини намоён қилди. Сўнгги йилларда анъанага айланиб қолган дуранг натижа билан якунланадиган «ўртоқлик» учрашувининг гувоҳи бўлмаслигимизга дастлабки дақиқаларданоқ ишонч ҳосил қилдик. «Пахтакор»нинг дастлабки ҳужуми кўпчилигимизнинг хотирамизда анчагача муҳрланиб қолса керак. Миржалол Қосимовга тўпни узатиб, жарима майдончаси маркази томонга қулай вазиятга ўтган Шуҳрат Мақсудов тўпни қайта қабул қилиб олди ва зарб билан дарвоза томон йўллади. «Витесс» дарвозабони зарбани қайтаришга ожизлик қилди. Бироқ тўп дарвоза устунига текканча майдонга қайтиб тушди.

Меҳмонларимиз таркибида чап қанотда 11-рақамли Глен Хелдер Мурод Алиевга кетма-кет рўбарў келиши, тезлик билан олға интилиши ва тўпни ҳаводан жарима майдончасига узатиши билан эсда қолди. Ҳимоячимиз жон-жаҳди билан ҳаракат қилган бўлса-да, «Витесс» ўйинчиси жисмоний жиҳатдан ҳам, техник тайёргарлик жиҳатдан ҳам устунлигини намойиш қилди. «Пахтакор» дарвозасига биринчи ва учинчи тўпларни айнан шу чап қанотдан оширилгандан сўнг голландияликлар боши билан уриб киритгани ҳам фикримизга далил бўла олади. 5-дақиқада Глен Хелдер узатган тўпга Мартин Лаамерс вақтида етиб келиб, учрашувда ҳисобни очган бўлса, 72-дақиқада Ханс Ҳилгаус якуний ҳисоб 3:2 бўлишини таъминлади.

Уч тўп қўйиб юборганига қарамай дарвозабонимиз Павел Бугалога эътироз билдириш қийин. Кўпчилик оғир дақиқаларда унинг маҳоратигина «Пахтакор»ни қутқарганига гувоҳ бўлдик. Икки бор ҳимоячилар дарвозабон жонига оро киришиб, бўш қолган дарвозага тўп киритиш учун рақибларга имкон беришмади.

«Пахтакор» таркибида голларни Миржалол Қосимов билан Абдуқаҳҳор Маъруфалиев киритишгани ҳам адолатдан дейиш мумкин. Чунки командамиз таркибида энг фаол ҳаракат қилган, рақибни кўп дақиқаларда шошириб қўйган айнан шулар.

Меҳмонлар ўйиндаги вазият ва ҳисобга мувофиқ равишда ўйин тактикасини ўзгартиришнинг намунасини пахтакорчиларга бир неча бор намойиш қилишди. Ҳисобда олдинга чиқиб олгач, «Витесс» футболчилари асосий эътиборни ҳимояга қаратган ҳолда қарши ҳужумларни тез уюштиришга ўтишса, ҳисоб икки бор тенглашиш билан фаоллашиб, ўйинни рақиблари жарима майдончаси томонга кўчиришди. Пировардида кўзлаган мақсадларига етишди ва учрашувда ғалаба қозонишди.

Дарвозалар олдидаги қулай имкониятлардан унумли фойдалана олмаган юртдошларимиз мағлубиятга учрашган бўлса-да, мухлисларга ёқадиган футбол кўрсатишди дейишимиз мумкин. Учрашув якунида Лаамерс ва Ҳилгаусга, Маъруфалиев ва Эркин Назаровга қимматбаҳо совринлар топширилди.

ЎЙИНДАН СЎНГ

Матбуот конференцияси бир соатдан ошиқ давом этди. Журналистларнинг саволлари асосан меҳмонларга берилгани табиий. «Витесс» футбол клуби ва ҳиссадорлар жамияти президенти Карел Альбертс жамоанинг Тошкентга келиши Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг Голландияга ташрифи натижаси эканини таъкидлаб, улар ҳаммуассис бўлган «Кичик Голландия» (ушбу ёзувга «Витесс» футболчилари кийимида ҳам кўзингиз тушган бўлиши керак — М. Т.) фирмаси кўмагида амалга оширилганини айтиб ўтди. Меҳмонлар яқин 5—6 йил ичида Ўзбекистон мева ва сабзавотлар билан ўзини-ўзи таъминлай оладиган бўлишига ҳисса қўшиш ниятида эканликларини таъкидлади.

Арнемликлар тренери Ҳерберт Нойман «Пахтакор»нинг ўйини катта таассурот қолдирганини, футболчиларимиз маҳорати, ўйинни олиб бориш услуби жуда ёққанини қайд этди. Майдонда айниқса 4-рақам остида ҳаракат қилган футболчи (Миржалол Қосимов — М. Т.)нинг ўйини кўзга ташланганини айтган Нойман 10- ва 7-рақамли футболчилар ҳам ёққанини қўшимча қилди. Бу рақамлар остида Шуҳрат Мақсудов ва Нўъмон Ҳасановлар ўйнашди. Бундай баҳога сабаб балки Шуҳратнинг дарвоза тўсинига теккан тўпи-ю, Ҳасановнинг жарима майдончасида қўполлик билан йиқитилиши натижасида арнемликлар дарвозасига 11 метрли жарима тўпи белгиланиши бўлгандир. Бизнингча, агар бугун миллий терма жамоамиз устозлари ишониб майдонга туширишса ушбу футболчилар янада фаолроқ, шиддатлироқ ҳужум қилишлари, берилган юқори баҳони оқлашлари лозим.

«Пахтакор» бугунги ўйини билан Голландия чемпионатида нечанчи ўринни эгаллаши мумкин эди? деган саволга Нойман 6- — 8-ўринларни деб жавоб қилди.

Ҳакамларга баҳо бера туриб меҳмонларимиз мураббийи улар майдонда деярли сезилмаганини ва бунга уларнинг маҳорати сабаб бўлганини таъкидлади.

«Пахтакор» бош тренери Баҳодир Иброҳимов меҳмонларга майдонда берилган сабоқ учун миннатдорчилик билдирди.

Учрашувга Сурхондарёдан атайлаб етиб келган футбол мухлиси Мурод Маҳмадиёровнинг фикрларини келтириб ўтишни лозим топдик:

— Ўйин чиройли бўлди, ёқди. Меҳмонлар ҳақиқатдан ҳам кучлироқ экан. Иккинчи учрашувдан олдин баъзи ташкилий масалаларга эътибор берилса, чунончи рақиблар ҳақида ўйингоҳ радиоси орқали маълумотлар эшиттирилса, майдонга тушишидан аввал ҳар бир ўйинчи алоҳида таништирилса байрам янаям файзлироқ бўларди.

Бугун яшил майдонда «Витесс»га қарши Ўзбекистон чемпионатида ўйнаётган энг сара футболчилар тўп суришади. Биз Рустам Акромовнинг шогирдларига омад тилаб, мухлисларни ўйингоҳга таклиф этиб қоламиз.

Мирзаҳаким ТЎХТАМИРЗАЕВ,
«Туркистон»нинг футбол шарҳловчиси.

Туркистон бир, ватан бир

ТУРКИСТОН ТИЖОРАТ МАРКАЗИ

ГНПП Конверсия

ФЕРМЕРЛАР ВА ИШБИЛАРМОНЛАР!

Зангламайдиган пўлатдан тайёрланган мослама сизга олтинга тенг фойда келтиради!

«Қонверсия» акционерлик жамияти 1994 йилнинг биринчи ярмида йилига 15 минг литрдан 30 минг литргача аъло сифатли спирт ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган универсал мослама етказиб бериш юзасидан буюртмалар қабул қилади. Мослама ишга шай ҳолатда қўлингизга тутқазилади. Қафолат муддати — 2 йил. «Қонверсия» акционерлик жамиятининг тежамли, юқори самарали жиҳозларидан фойдаланаркансиз, Сиз машойихлар айтганидек оласиз, олдирмайсиз!

Буюртмаларни хат орқали қуйидаги манзилгоҳга юборинг:

109072. Москва. Софийская наб. д. 24. кв 3. А/О «Қонверсия».

Тел: 231-37-25, 231-18-53.

Мирзо УЛУҒБЕК таваллудининг 600 йиллиги олдидан

ОҚ МИНОРА

Республика ҳукумати Самарқанддаги учта тарихий меъморчилик ва маданият ёдгорлиги — Регистон майдонидаги Мирзо Улуғбек мадрасаси, Улуғбек расадхонаси ҳамда Гўри Амир мақбарасини қайта таъмирлаш ва атрофини ободонлаштириш мақсадида 1,5 миллиард сўм маблағ беришга қарор қилди. Вилоят ҳокимлиги ҳам бу хайрли тадбирга бош қўшиб, яна шунча миқдорда пул ажратишни зиммасига олди.

Маълумки, келгуси йили бутун дунё улуғ олим ва мунажжим Муҳаммад ибн Тарағай Улуғбек таваллудининг 600 йиллигини кенг нишонлайди. Шу муносабат билан аллома ҳаёти ва фаолиятида муҳим ўрин тутган қадимий юрт — Самарқандда тантанага қизғин ҳозирлик кўрилмоқда. ЎзА мухбири вилоят ҳокими ўринбосари, Улуғбек юбилейини ўтказиш комиссия раисининг ўринбосари Акрам Худойқулов билан учрашди.

— ЮНЕСКО қарори билан 1994 йилда Мирзо Улуғбекнинг 600 йиллиги бутун дунёда катта тантана билан нишонланади. Амир Темурнинг суюкли набираси Улуғбек ўз даврининг илмли султони, инсонпарвар шахс сифатида тарихда қолган. Бинобарин, бу улуғ сиймонинг 600 йиллик қутлуғ юбилейи жаҳон аҳамиятига молик улкан анжуман бўлиб, истиқлолга эришган Ўзбекистоннинг обрў-эътиборини яна бир карра орттириши шубҳасиз.

Самарқандда Мирзо Улуғбек номида янги кўркам боғ барпо этилмоқда. Оқ мармардан минора тикланмоқда. Қутлуғ сана муносабати билан «Юбилей қурилишлари» деган жумла пайдо бўлди. Улуғбек расадхонаси, Улуғбек мадрасаси ва Улуғбек дафн этилган Амир Темур мақбараси шулар сирасига киради. Бу ерга келадиган меҳмонларни биринчи галда улуғ олим ва давлат арбобининг бизга қолдирган мероси кўпроқ қизиқтириши табиий. Шунинг учун ҳам юбилей учун сарфланадиган маблағнинг асосий қисми ана шу улкан тадбирга ажратилди.

Қутлуғ қадамжолар, табаррук зиёратгоҳларни қайта таъмирлаш, тиклаш ва улар атрофида ободончилик ишларини бажаришни махсус гуруҳ зиммасига юкладик.

Қарши, Бухоро ва Қўқондан меъморчилик обидаларининг сир-асрорини пухта билган усталар келиб, қурилиш ишларига катта ҳисса қўшмоқда. Бундан ташқари, йирик қурилиш ташкилотлари, бинокорлик муассасалари ишнинг тезлашишини таъминламоқда. Яна бир янгилик шуки, президентимиз, республика ҳукумати ҳамда республика Фанлар академияси саъй-ҳаракатлари туфайли Самарқандда Улуғбек академияси қайта тикланди.

— 1994 йил сентябрь-октябрь ойларида Самарқандда якунловчи тантаналарни ўтказиш учун махсус дастур асосида тайёрланяпмиз. Меъморчилик ва шаҳарсозлик бош бошқармаси Самарқанд шаҳар ҳокимлиги билан биргаликда кўргазма ташкил этиши кўзда тутилган. Самарқанднинг энг гўзал масканида алломага ҳайкал ўрнатилади. Бобомиз сиймосини амалий санъат асарлари, турли хил кўза, чинни идишларда акс эттириш билан боғлиқ режалар амалга оширилмоқда. Регистон майдонида ўтказиладиган тантанали маросимга алоҳида аҳамият берилмоқда. Миллий савдо расталари, шарқона чорпоялар ўрнатилади, чодирлар тикилади. Халқаро анжуман ўтказиш таклифи тайёрланиб, республика ҳукумати ва ЮНЕСКОга тақдим этилади.

Ҳ. ШУКУРОВ,
ЎзА мухбири.

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (бош муҳаррир ўринбосари), К.ЖУМАНИЁЗОВ, З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (масъул котиб), С.РУСТАМОВ.

Таъсис этувчилар: ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ ва "ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ

газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ: хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй. Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00130. Буюртма Г — 336. 62462 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 21.00 да